

Hiteq

Kennis van nu, kennis voor later

Denk 10 of 20 jaar verder. Hoe ziet de technische sector er dan uit in de context van onderwijs, arbeidsmarkt, technologie en maatschappij? Hiteq selecteert en ontsluit actuele kennis. Brengt adviezen uit en creëert toekomstscenario's die inzicht geven in te verwachten ontwikkelingen. Zo kunnen ondernemingen, onderwijsinstellingen en intermediairs in de techniek zich voorbereiden op wat komen gaat. En zorgen dat hun strategisch beleid voor beroepen en opleidingen een solide fundament heeft. Hiteq is een initiatief van Kenteq.

Domein Onderwijs

1^e druk: juni 2009

2^e ongewijzigde druk: oktober 2009

www.hiteq.org

Ouders@mbo

Een onderzoek naar de kenmerken van ouders van mbo-leerlingen

Opdrachtgever

Hiteq, centrum van innovatie

Projectteam

Hiteq

Drs. Metje Jantje Groeneveld (projectleider)

Aetios

Drs. Karin van Steensel

Onderzoekspartners

Kenteq

Platform Bèta Techniek

Procesmanagement MBO 2010

Hiteq is een initiatief van **kenteq**

Ouders@mbo

Een onderzoek naar de kenmerken van ouders van mbo-leerlingen

Opdrachtgever

Hiteq, centrum van innovatie

Projectteam

Hiteq

Drs. Metje Jantje Groeneveld (projectleider)

Aetios

Drs. Karin van Steensel

Onderzoekspartners

Kenteq

Platform Bèta Techniek

Procesmanagement MBO 2010

Domein Onderwijs

1e druk: juni 2009

2e ongewijzigde druk: oktober 2009

www.hiteq.org

Hiteq

Kennis van nu, kennis voor later

Denk 10 of 20 jaar verder. Wat speelt er in de technische sector? Hoe flexibel is de arbeidsmarkt? Wat is de situatie in het onderwijs? Hoe liggen de maatschappelijke verhoudingen? Dit is het soort vragen waar wij bij Hiteq warm voor lopen. We zien het als een uitdaging om samen met de beste experts kennis te selecteren en te ontsluiten. Of dat nu is in de vorm van een advies, publicatie, workshop, brainstorm of symposium. Centraal staat dat Hiteq toekomstscenario's creëert die inzicht geven in te verwachten ontwikkelingen. Daarbij houden wij ons bezig met alle thema's die relevant zijn voor onze sector. Van technologische innovaties tot sociale uitsluiting. Van toekomstige leerling tot digitale processen. Zo kunnen ondernemingen, onderwijsinstellingen en intermediairs in de techniek zich vroegtijdig voorbereiden op wat komen gaat. En zorgen dat hun strategisch beleid voor opleidingen en beroepen een solide fundament heeft.

www.hiteq.org

Hiteq is een initiatief van *kenteq*

Inhoudsopgave

Samenvatting en conclusies	7	6 Verwachtingen rond de arbeidsmarktkansen van het kind	37
1 Inleiding	15	6.1 Inleiding	37
2 Samenstelling van de groep	17	6.2 Kansen met de opleiding	37
2.1 Inleiding	17	6.3 Toekomstige baan	38
2.2 Samenstelling van de steekproef	17	6.4 Ambitie en succes	43
2.3 Sociaal-demografische kenmerken van de ouders	17	6.5 Zelfredzaamheid	46
2.4 Kenmerken van de kinderen	21	6.6 Vergelijking met het leerlingenonderzoek	47
2.5 Conclusie	22	6.7 Conclusie	47
3 Opleidingsniveau van de ouders en keuze van een opleiding voor het kind	25	7 Opleidingskeuze en switchen	49
3.1 Inleiding	25	7.1 Inleiding	49
3.2 Keuze voor sector, niveau en leerweg	25	7.2 Keuze voor een opleiding	49
3.3 Onderwijsmethode en keuze voor een school	26	7.3 Switchen	50
3.4 Conclusie	27	7.4 Medische en sociale problemen	52
4 Begeleiding door de ouders	29	7.5 Conclusie	53
4.1 Inleiding	29	8 Netwerken van ouders en leerlingen	55
4.2 Begeleiding	29	8.1 Inleiding	55
4.3 Competenties	30	8.2 Netwerk van de ouders	55
4.4 Conclusie	30	8.2.1 Kenmerken	55
5 Tevredenheid over de opleiding	31	8.2.2 Samenvatting	59
5.1 Inleiding	31	8.3 Netwerk van de leerlingen	59
5.2 De school	31	8.3.1 Kenmerken (volgens de ouders)	59
5.3 Begeleiding	31	8.3.2 Samenvatting	63
5.4 Leren op school en in de praktijk	33	8.3.3 Vergelijking met het leerlingenonderzoek	64
5.5 Inzet van de leerling	33	8.4 Contact met het kind	64
5.6 Informatievoorziening	34	8.5 Conclusie	66
5.7 Vergelijking met het leerlingenonderzoek	35	9 Maatschappelijke betrokkenheid	69
5.8 Conclusie	35	9.1 Inleiding	69
		9.2 Interesse in de wereld	69
		9.3 Problemen dichtbij	70
		9.4 Nederland	71
		9.5 Vergelijking met het leerlingenonderzoek	71
		9.6 Conclusie	72

10	Handreikingen voor onderwijs en bedrijfsleven	73
	Bijlagen	77
1	Het middelbaar beroepsonderwijs (mbo)	78
2	Woordenlijst	80
	Literatuur	81
	Noten	85
	Hiteq-publicaties	87
	Colofon	88

Samenvatting en conclusies

Ouders@mbo

Een onderzoek naar de kenmerken van ouders van mbo-leerlingen

Leeswijzer

- Deze samenvatting bevat de belangrijkste conclusies uit het onderzoek *Ouders@mbo*. In de samenvatting wordt ingegaan op de kenmerken van de ouders van mbo-leerlingen in het algemeen.
- De hoofdstukken 2 tot en met 9 van deze publicatie behandelen de onderzochte onderwerpen uitgebreider. In deze hoofdstukken wordt ook ingegaan op de verschillen tussen de diverse onderzochte subgroepen in het onderzoek.
- In de samenvatting worden handreikingen geboden voor onderwijs en bedrijfsleven. Een uitgebreide uitwerking van deze handreikingen staat aan het slot van deze publicatie in hoofdstuk 10.
- Voor lezers die niet ingewijd zijn in de wereld van het mbo is er in Bijlage 1 een overzicht opgenomen van belangrijke begrippen die betrekking hebben op het mbo.
- Bijlage 2 bevat een verklarende woordenlijst van andere begrippen die voorkomen in deze publicatie.

Inleiding

In 2008 verscheen het Hiteq-onderzoek *Kenmerkend vmbo*¹, waarin de kenmerken van vmbo-leerlingen zijn vergeleken met die van jongeren geboren na 1988, ook wel de 'generatie Einstein' genoemd. Uit het onderzoek blijkt dat vmbo'ers op een aantal punten afwijken van wat we zouden verwachten op basis van de beschrijvingen van de generatie Einstein.² De verschillen komen met name op de volgende punten naar voren: de manier waarop zij willen leren; hun verwachtingen ten aanzien van docenten; hun activiteiten op internet; de netwerken waarin ze verkeren; hun overwegingen bij het maken van keuzes voor werk en beroep.

In het onderzoek *Kenmerkend vmbo* zijn diverse aanwijzingen gevonden over de netwerken waarin vmbo'ers functioneren en de invloeden van die netwerken op

hun denken en handelen. Het Hiteq-onderzoek *Uitgesloten!*³ zoomt daar verder op in. In het bijzonder zijn er ook aanwijzingen gevonden over de kenmerken van de ouders van vmbo'ers.

Omdat we meer wilden weten over de achtergrond van mbo-leerlingen en over de invloeden van hun netwerken, is er in *Kenmerkend mbo*, parallel aan het onderzoek onder de mbo-leerlingen zelf, een onderzoek onder hun ouders uitgezet. De resultaten van dit parallelonderzoek, *Ouders@mbo*, zijn beschreven in deze Hiteq-publicatie. Waar mogelijk zijn vergelijkingen getrokken met de resultaten uit het onderzoek onder mbo-leerlingen.

Het onderzoek is afgenomen onder 513 ouders van mbo-leerlingen. Alleen respondenten die voldeden aan de volgende criteria konden deelnemen aan het onderzoek:

- ouder van een kind geboren in of na 1988,
- dat een mbo-opleiding volgt in de sector techniek, economie of zorg en welzijn.

Van de deelnemende ouders had 29% een kind in de sector techniek, wat representatief is voor Nederland.

Sociaal-demografische kenmerken van de ouders

Het opleidingsniveau van de ouders van mbo-leerlingen in dit onderzoek ligt boven het gemiddelde opleidingsniveau voor Nederland als totaal. In het onderzoek *Kenmerkend mbo* zien we echter dat de mbo-ouders juist gemiddeld lager zijn opgeleid dan het landelijk gemiddelde. Aangezien de steekproef in *Kenmerkend mbo* groter is, gaan we ervan uit dat de uitkomsten hiervan representatiever zijn. Ouders van mbo-leerlingen zijn overigens wel iets hoger opgeleid dan ouders van vmbo-leerlingen.

Een meerderheid van de mbo-ouders heeft een uitvoerende of ondersteunende functie (47%) of werkt in de productie (7%). Typische hbo/wo-functiecategorieën als management (19%) en beleid (5%) komen veel minder voor.

Opleidingsniveau van de ouders en keuze van een opleiding voor het kind

Er is een relatie tussen het opleidingsniveau van de ouders en de keuze voor een bepaalde sector of een bepaald niveau voor het kind. Kinderen van laag opgeleide ouders gaan vaker naar een opleiding in de sector zorg en welzijn. Hoe hoger de ouder is opgeleid, hoe vaker het kind naar een opleiding van een hoger niveau gaat. Het verband tussen opleidingsniveau en de keuze voor een bepaalde leerweg (BOL of BBL) is niet zo duidelijk.

Ouders zijn via de school of hun kinderen geïnformeerd over de manier waarop er op de school les wordt gegeven. Voor zover de ouders zich daarover uitspreken, zijn ze wel tevreden over de lesmethode die op de school wordt gehanteerd. De keuze voor een school wordt vooral bepaald door de nabijheid van de school.

Begeleiding door de ouders

De ouders geven aan het belangrijk te vinden om betrokken te zijn bij de begeleiding van hun kind bij de opleiding. Er is echter ook een flinke groep die vindt dat het kind geen extra stimulans nodig heeft of oud genoeg is om zelf beslissingen te nemen. De meeste ouders lijken voldoende competent om hun kind te begeleiden.

Tevredenheid over de opleiding

De meerderheid van de ouders, 58%, is tevreden tot zeer tevreden over de school waarop hun kind zit. Ook over de wijze waarop het kind wordt begeleid, is 41% van de ouders tevreden. Echter, 38% staat hier neutraal tegenover: deze groep is niet negatief over de begeleiding door de school, maar ook niet enthousiast. 16% is expliciet ontevreden.

De ouders zijn in grote meerderheid tevreden over het leerrendement van de opleiding van hun kind. Op de vraag 'Bent u tevreden over wat uw kind leert op zijn/haar school?' geeft slechts 15% aan daar ontevreden over te zijn.

De ouders zijn enigszins verdeeld in hun oordeel over waar hun kind het meest leert: op school of in de praktijk (tijdens de stage / op de werkplek). Een kwart van

de ouders prefereert les op school, 35% geeft de voorkeur aan leren in de praktijk en 30% vindt dat het kind evenveel leert op school als in de praktijk.

De ouders zijn verdeeld in hun evaluatie van de inzet van hun kind op school. 42% vindt dat hun kind hard genoeg werkt. 39% is van mening dat het kind harder zou kunnen werken. En 9% vindt dat de school meer zou mogen vragen van het kind. Over de inzet van hun kind in het stage- of werkbedrijf zijn de ouders minder verdeeld. Een ruime meerderheid vindt dat hun kind daar hard genoeg werkt.

De ouders zijn over het algemeen in grote lijnen op de hoogte van de lesmethode die op school wordt gehanteerd. En een meerderheid, 57%, van de ouders vindt dat hun kind voldoende informatie heeft gekregen om een goede keuze te kunnen maken tussen mbo-opleidingen. 30% staat hier neutraal tegenover, en 10% is ontevreden.

Zowel de ouders als de leerlingen zijn redelijk kritisch over de begeleiding op school. De ouders geven minder sterk de voorkeur aan leren in de praktijk dan de leerlingen.

Verwachtingen rond de arbeidsmarktkansen van het kind

De ouders achten zich goed geïnformeerd over de arbeidsmarktmogelijkheden van hun kind. Verreweg de meeste ouders kunnen zich vinden in de opleidingskeuze die het kind heeft gemaakt. Ruim driekwart van hen hoopt dat hun kind na het mbo verder gaat studeren.

De ouders zijn van mening dat vooral werkplezier en werkzekerheid belangrijk zijn in een latere baan van hun kind. Ze vinden vooral dat hun kind het naar zijn zin moet hebben op het werk, en daar ook gewaardeerd moet worden. Andere zaken zijn ook belangrijk, maar toch aanzienlijk minder. Er zijn hier wel duidelijke verschillen tussen de ouders van zonen en de ouders van dochters, tussen de ouders van leerlingen in de verschillende sectoren, en tussen de ouders van verschillende etnische achtergrond en ouders met verschillende opleidingsniveaus.

De ouders hechten bij de beoordeling van succes in het algemeen vooral aan authenticiteit (65%), eerlijkheid (32%) en 'regie over het eigen leven' (35%). Materieel succes is relatief onbelangrijk.

Typisch voor de Nederlandse samenleving is dat ouders, als hun wordt gevraagd wat ze willen dat hun kind zal bereiken, vooral aangeven dat ze willen dat het 'gelukkig wordt'. Meer materiële en meer statusgerichte ambities hebben duidelijk geen prioriteit voor de ouders van mbo-leerlingen. De moeders zijn nog sterker gericht op het persoonlijk geluk van hun kind dan de vaders. Verschillen zien we ook tussen de ouders van leerlingen in de verschillende sectoren, tussen de ouders van verschillende etnische achtergrond, en tussen de ouders van verschillende opleidingsniveaus en tussen de vaders en de moeders.

Een meerderheid van de ouders, 55%, meent dat hun kind voldoende stevig in zijn schoenen staat om zichzelf altijd te kunnen redden.

Driekwart van de ouders hoopt dat hun kind gaat doorstuderen, en twee derde van de leerlingen geeft aan dit inderdaad te willen gaan doen. De ouders hopen vooral dat het kind later in het werk vooral plezier heeft en zekerheid krijgt, terwijl de leerlingen meer de nadruk leggen op 'goed in het vak worden' en 'veel geld verdienen'; ook zekerheid vinden zij relatief belangrijk.

Ouders en leerlingen komen ook overeen in hun opvattingen over wat 'succes' voor hen inhoudt: authenticiteit, eerlijkheid en zelfbeschikking zijn voor hen daarbij belangrijk. De leerlingen hechten sterker dan de ouders aan de mate waarin iemand een goede band heeft met vrienden en familie.

Zowel de ouders als de leerlingen hebben er in meerderheid vertrouwen in dat de leerling het zal gaan redden op de arbeidsmarkt.

Opleidingskeuze en switchen

De ouders lijken redelijk betrokken te zijn geweest bij de keuze voor de opleiding die hun kind volgt, maar die betrokkenheid beperkt zich tot de meer voor de hand liggende manieren om informatie te verzamelen en het geven van een oordeel. De meeste ouders achten zich goed in staat om het kind te begeleiden bij het maken van een keuze, en hebben dat tot op zekere hoogte ook gedaan. Daarbij beperkt de grote meerderheid van hen zich tot het bezoeken van open dagen en het zoeken naar informatie over de school.

Zowel de ouders als de leerlingen zijn in meerderheid van mening dat men op grond van adequate informatie een keuze voor een opleiding heeft kunnen maken, maar de leerlingen zijn daar iets meer van overtuigd dan de ouders.

13% van de kinderen van de ouders in het onderzoek is één of meerdere keren vóór het einde van opleiding overgestapt naar een andere opleiding binnen het mbo. De leerlingen in de sector zorg en welzijn zijn minder vaak geswitcht, en de leerlingen in de sector economie juist vaker dan het landelijk gemiddelde; de techniekleerlingen zitten precies op dat gemiddelde.

De grootste groep ouders van switchers geeft aan dat hun kind van opleiding is veranderd omdat de manier van lesgeven niet goed bij het kind paste. Daarnaast werd geswitcht omdat de opleiding niet voldeed aan de verwachtingen of niet paste bij de persoonlijkheid van het kind.

Relatief veel mbo'ers lijken te kampen met forse medische of sociale problemen die kunnen bijdragen aan schooluitval. De meest voorkomende problemen zijn volgens de ouders medische problemen, dyslexie en het gebruik van softdrugs. Een relatief grote groep ouders (28%) heeft wel eens professionele hulp ingeschakeld bij de opvoeding van het kind.

Netwerken

Er zijn flinke overeenkomsten tussen de netwerken van de ouders en de netwerken van de mbo-leerlingen, althans zoals deze laatste door de ouders worden ingeschat.

De netwerken van de ouders van mbo-leerlingen zijn redelijk divers wat betreft etnische en sociaal-economische samenstelling. De aanwijzingen voor een verticale organisatie van de netwerken van de ouders van mbo-leerlingen zijn echter zwak. Het lijkt erop dat de mbo-ouders hun activiteiten grotendeels 'traditioneel' organiseren, zij het binnen een vriendenkring die redelijk divers van samenstelling is.

De ouders van mbo'ers schetsen een beeld van een redelijk homogene vriendenkring van hun kind. Veel kinderen begeven zich in één netwerk van vrienden waarin men elkaar vaak kent. De kinderen hebben, naar inschatting van hun ouders, wel vaker een etnisch diverse vriendenkring en ook vaker vrienden van dezelfde leeftijd dan de ouders. Dit is verklaarbaar vanuit de leeftijd van de kinderen. In algemene zin komen ouders en kinderen hier redelijk overeen: de vriendenkring mag redelijk divers lijken, maar van verticale netwerkvorming is niet duidelijk sprake.

Er is wel verschil tussen het beeld van het netwerk van de mbo-leerlingen zoals zij dat zelf hebben (en zoals gevonden in *Kenmerkend mbo*) en het beeld dat hun ouders hiervan hebben. De leerlingen schetsen een vriendenkring die meer divers van samenstelling is dan hun ouders lijken te denken. Ouders en leerlingen schetsen wel allebei het beeld dat verticale netwerkvorming (nog) niet gangbaar is onder mbo'ers.

De ouders in het onderzoek hechten in het contact met hun kind vooral aan eerlijkheid en 'het zichzelf zijn' van het kind. Daarnaast is 'respect tonen' belangrijk. Andere zaken zijn nauwelijks van belang. Er zijn hier wel verschillen tussen ouders van verschillende etnische achtergrond.

Zowel de ouders als de leerlingen zijn in het contact met elkaar sterk gericht op authenticiteit en eerlijkheid. Deze waarden zijn ook van groot belang in het contact tussen de leerlingen en hun vrienden.

Maatschappelijke betrokkenheid

Het merendeel van de ouders denkt dat hun kind geïnteresseerd is in het nieuws, maar slechts een kwart van hen is van mening dat hun kind zich bezighoudt met de wereldproblematiek. Hoewel de kinderen volgens de ouders relatief weinig belangstelling tonen voor wereldproblemen, vindt een meerderheid van de ouders wel dat hun kind daar een duidelijke mening over heeft.

30% van de ouders – dus iets meer dan bij de wereldproblematiek – vindt dat hun kind zich bezighoudt met problemen in de eigen omgeving. Bijna de helft van de ouders vindt hun kind actiegericht; zij zien dat het kind iets wil doen voor mensen die het moeilijk hebben. De ouders zien veel meer actiegerichtheid bij hun kinderen als het gaat om vrienden of kennissen die problemen hebben.

Een ruime meerderheid van de ouders denkt dat hun kind Nederland een leuk land vindt. 11% van de ouders denkt dat hun kind later wil emigreren. Allochtone ouders verwachten significant vaker dan autochtone ouders dat hun kind later zal willen emigreren.

Al met al kunnen we stellen dat de ouders geen grote maatschappelijke betrokkenheid zien bij hun kind. Ze zijn er wel in grote meerderheid van overtuigd dat hun kind iets wil doen voor vrienden en kennissen die het moeilijk hebben,

maar in meer algemene zin vinden ze de maatschappelijke betrokkenheid van hun kind niet bijzonder sterk.

De leerlingen en de ouders zitten op de meeste punten op één lijn. De leerlingen tonen echter vaker interesse in problemen in de eigen omgeving dan de ouders inschatten. En de leerlingen vinden zichzelf vaker actiever dan de ouders inschatten. Het aandeel mbo'ers dat aangeeft later te willen emigreren, is ongeveer twee keer zo groot als de ouders denken.

Handreikingen voor onderwijs en bedrijfsleven

Wat kunnen bedrijfsleven en onderwijs doen met de resultaten van dit onderzoek? Hieronder vindt u een aantal tips bij de werving voor technische opleidingen en beroepen.

- Laat zien wat er binnen technische bedrijven gebeurt. Welke beroepen zijn er? Welke mensen werken er? Hoe worden nieuwe collega's begeleid?
- Probeer jonge mensen zo vroeg mogelijk voor de techniek te winnen. Als ze eenmaal voor de technische sector hebben gekozen, switchen ze niet zo snel naar een andere sector.
- Kijk niet alleen naar wat ouders van techniekjongeren belangrijk vinden in een beroep, maar ook naar wat ouders van leerlingen in andere sectoren belangrijk vinden.
- Als er in een regio personeelstekorten zijn in een bepaalde sector of branche, dan is het noodzakelijk dat er een opleiding in de buurt is waar de leerlingen terecht kunnen. Ook voor de ouders van leerlingen is nabijheid van de opleiding het belangrijkste criterium voor een positieve keuze.
- Ouders willen graag betrokken zijn bij de begeleiding van hun kind, maar ze zijn niet altijd tevreden over de begeleiding op school. Geef daarom inzicht in de wijze waarop leerlingen worden begeleid, zowel op de werkplek als op school, en pas de begeleiding eventueel aan.

1 Inleiding

In 2008 verscheen het Hiteq-onderzoek *Kenmerkend vmbo*⁴, waarin de kenmerken van vmbo-leerlingen zijn vergeleken met die van jongeren geboren na 1988, ook wel de 'generatie Einstein' genoemd. Uit het onderzoek blijkt dat vmbo'ers op een aantal punten afwijken van wat we zouden verwachten op basis van de beschrijvingen van de generatie Einstein.⁵ De verschillen komen met name op de volgende punten naar voren: de manier waarop zij willen leren; hun verwachtingen ten aanzien van docenten; hun activiteiten op internet; de netwerken waarin ze verkeren; hun overwegingen bij het maken van keuzes voor werk en beroep.

De bevindingen over leerlingen in het vmbo riepen vragen op over leerlingen in het mbo – niet alleen bij Hiteq, maar ook bij betrokkenen in onderwijs, bedrijfsleven en overheid: Passen mbo'ers in het beeld van de generatie Einstein of lijken zij meer op vmbo'ers? Wat zijn hun kenmerken? En wat levert inzicht in deze kenmerken op voor onderwijs en bedrijfsleven? Hiteq heeft daartoe het onderzoek *Kenmerkend mbo* uitgevoerd: de resultaten van dat onderzoek kunt u lezen in de publicatie met dezelfde naam⁶.

In het onderzoek *Kenmerkend vmbo* zijn diverse aanwijzingen gevonden over de netwerken waarin vmbo'ers functioneren en de invloeden van die netwerken op hun denken en handelen. Het Hiteq-onderzoek *Uitgesloten!*⁷ zoomt daar verder op in. In het bijzonder zijn er ook aanwijzingen gevonden over de kenmerken van de ouders van vmbo'ers.

Omdat we meer wilden weten over de achtergrond van mbo-leerlingen en over de invloeden van hun netwerken, is er naast *Kenmerkend mbo*, parallel aan het onderzoek onder de mbo-leerlingen zelf, een onderzoek onder hun ouders uitgezet. De resultaten van dit parallelonderzoek, *Ouders@mbo*, zijn beschreven in deze Hiteq-publicatie.

In dit onderzoek onder de ouders komen de volgende onderwerpen aan bod:

- samenstelling van de groep;
- opleidingsniveau van de ouders en keuze van een opleiding voor het kind;
- begeleiding door de ouders;
- tevredenheid over de opleiding;
- verwachtingen rond de arbeidsmarktkansen van het kind;

- opleidingskeuze en switchen;
- netwerken van ouders en kinderen;
- maatschappelijke betrokkenheid.

Op basis van de uitkomsten van dit onderzoek zijn handreikingen opgesteld voor het onderwijs en het bedrijfsleven (zie hoofdstuk 10).

Het onderzoek *Ouders@mbo* is mede mogelijk gemaakt door samenwerking met de partners Kenteq, het Platform Bètatechniek en het procesmanagement MBO 2010. Hiteq is initiatiefnemer van het onderzoek en voerde het onderzoek uit samen met onderzoeksbureau Aetios.

Leeswijzer

- De samenvatting bevat de belangrijkste conclusies uit het onderzoek *Ouders@mbo*. In de samenvatting wordt ingegaan op de kenmerken van de ouders van mbo-leerlingen in het algemeen.
- De hoofdstukken 2 tot en met 9 van deze publicatie behandelen de onderzochte onderwerpen uitgebreider. In deze hoofdstukken wordt ook ingegaan op de verschillen tussen de diverse onderzochte subgroepen in het onderzoek.
- In de samenvatting worden handreikingen geboden voor onderwijs en bedrijfsleven. Een uitgebreide uitwerking van deze handreikingen staat in hoofdstuk 10.
- Voor lezers die niet ingewijd zijn in de wereld van het mbo is er in Bijlage 1 een overzicht opgenomen van belangrijke begrippen die betrekking hebben op het mbo.
- Bijlage 2 bevat een verklarende woordenlijst van andere begrippen die voorkomen in deze publicatie.

2 Samenstelling van de groep

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de samenstelling van de respondentengroep ouders van mbo-leerlingen. De gegevens worden waar mogelijk vergeleken met gegevens over de Nederlandse bevolking als geheel, om zo te achterhalen in hoeverre de steekproef representatief is voor de Nederlandse bevolking.

2.2 Samenstelling van de steekproef

Het onderzoek is afgenomen onder 513 ouders van mbo-leerlingen. Deze ouders zijn benaderd via een online panel. De groep die is verzocht deel te nemen aan het onderzoek (= bruto steekproef) is representatief voor de totale Nederlandse bevolking wat betreft geslacht, regio en etniciteit. Inkomensklasse en opleidingsniveau zijn meegewogen in de steekproef. Omdat er geen gegevens voorhanden zijn van de totale groep ouders van mbo-leerlingen in Nederland, kan hier niet worden vastgesteld in hoeverre de bevroegde groep op deze kenmerken overeenkomt met de totale populatie van 'mbo-ouders'. Wel is het mogelijk om binnen deze steekproef na te gaan in hoeverre de mbo-ouders overeenkomen met de totale Nederlandse populatie.

De bruto steekproef is via e-mail benaderd met het verzoek om mee te doen aan het onderzoek. De data zijn gescreend op integriteit; verkeerd ingevulde vragenlijsten zijn verwijderd uit de data. Alleen respondenten die voldeden aan de volgende criteria konden deelnemen aan het onderzoek:

- ouder van een kind geboren in of na 1988,
- dat een mbo-opleiding volgt in de sector techniek, economie of zorg en welzijn.

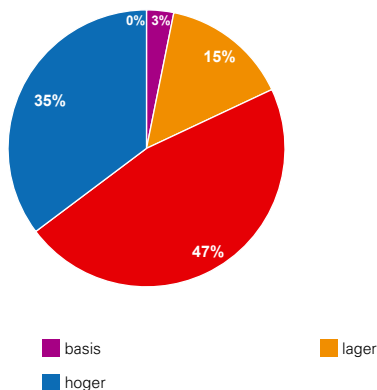
Alle respondenten hebben de enquête online ingevuld.

2.3 Sociaal-demografische kenmerken van de ouders

Binnen de respondentengroep is 37,8% man en 62,2% vrouw. Daarmee zijn de vrouwen oververtegenwoordigd, maar beide groepen zijn groot genoeg om conclusies te kunnen trekken.

Bij de indeling naar opleidingsniveau is de indeling van de Gouden Standaard van de Marktonderzoekassociatie gevolgd⁸. Deze is vervolgens voor analyse-doelinden vereenvoudigd tot de volgende vijf categorieën:

- basisniveau: basisonderwijs;
- lager niveau: lbo / vbo / vmbo (alle leerwegen) / mavo / eerste drie jaar havo en vwo;
- middelbaar niveau: mbo / havo en vwo bovenbouw / wo propedeuse;
- hoger niveau: hbo / wo (alle varianten);
- geen opleiding genoten.

Figuur 1: Ouders van mbo-leerlingen naar opleidingsniveau. (totale groep, n = 513)

De respondenten zijn gemiddeld hoger opgeleid dan de totale Nederlandse beroepsbevolking: 47% (tegenover 41%) heeft een opleiding op middelbaar niveau en 35% (tegenover 25%) heeft een opleiding op hoger niveau.

In het mbo-leerlingenonderzoek *Kenmerkend mbo* zien we dit verschijnsel niet. Daar luidde de conclusie: de ouders zijn minder vaak hoog of middelbaar opgeleid en ze zijn vaker lager opgeleid dan de totale Nederlandse bevolking; het niveau van opleiding van de ouders ligt wel hoger dan dat van de ouders van vmbo'ers zoals dat naar voren kwam in het onderzoek *Kenmerkend vmbo*. Omdat de steekproef in het mbo-leerlingenonderzoek groter is, moeten we ervan uitgaan dat die cijfers leidend zijn voor het opleidingsniveau van de ouders van mbo-leerlingen.

Binnen de respondentengroep is het opleidingsniveau van de vader gemiddeld hoger dan dat van de moeder. De verhoudingen zijn hier overeenkomstig de verhoudingen binnen de Nederlandse beroepsbevolking.

De respondenten zijn op grond van het geboorteland van hun vader en moeder ingedeeld in de volgende categorieën⁹:

- autochtonen: respondenten van wie beide ouders in Nederland geboren zijn;
- niet-westerse allochtonen: respondenten van wie ten minste één ouder in een niet-westers land geboren is;
- westerse allochtonen: respondenten van wie ten minste één ouder in Nederland of een ander westers land geboren is en geen van de ouders in een niet-westers land geboren is.

89% van de ouders van mbo'ers blijkt in dit onderzoek van autochtone afkomst; 7% is westers allochtoon; slechts 4% is niet-westers allochtoon. Binnen de totale Nederlandse bevolking is 10% niet-westers allochtoon, maar daarbij moet worden aangetekend dat een groot deel van die 10% voor rekening komt van jongeren. De ouders van mbo'ers in dit onderzoek behoren tot de leeftijdscategorie 30 t/m 60 jaar. Van deze leeftijdsgroep binnen de Nederlandse bevolking is 4,4% van niet-westers allochtone afkomst. Meer nauwkeurige cijfers zijn niet voorhanden, maar dit is een goede indicatie dat de verdeling in afkomst binnen de respondentengroep als representatief mag worden beschouwd.

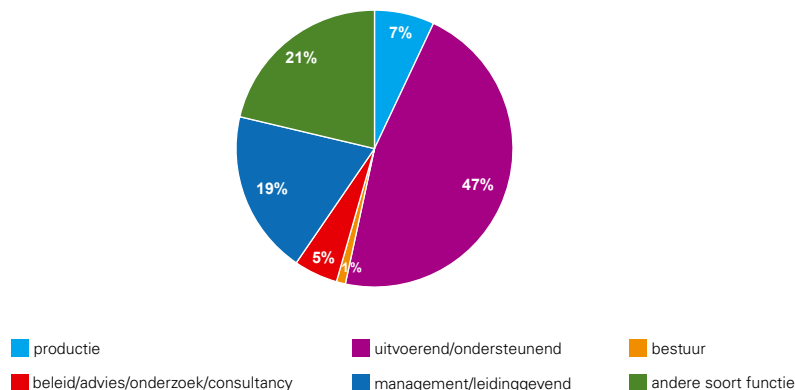
In het vervolg van dit onderzoek zullen met name de groepen autochtonen en niet-westerse allochtonen met elkaar worden vergeleken. Waar in deze publicatie verder over 'allochtonen' wordt gesproken, wordt daarmee bedoeld 'niet-westerse allochtonen', tenzij anders aangegeven.

De verdeling over mannen en vrouwen naar etniciteit laat het te verwachten patroon zien: onder de autochtone respondenten is de meerderheid vrouw, terwijl onder de allochtone respondenten meer mannen dan vrouwen de vragenlijst hebben ingevuld. Dit is een patroon dat bekend is uit ander (vooral online) onderzoek.

Kijken we naar functie/werkzaamheden van de mbo-ouders, dan blijkt dat een meerderheid van de ondervraagden een uitvoerende of ondersteunende functie heeft (47%) of in de productie werkt (7%). Typische hbo/wo-functie categorieën als management (19%) en beleid (5%) komen veel minder voor. Binnen de categorie 'bestuur' vallen functies op allerlei niveaus.

De vrouwen onder de mbo-ouders zijn vaker te vinden in de uitvoerende en ondersteunende functies dan de mannen, terwijl de mannen vaker een management- of andere leidinggevende functie hebben. Ook beleidsfuncties treffen we vaker bij de mannen aan.

De vrouwen (25%) geven veel vaker dan de mannen aan 'een andere soort functie' te bekleden. Het is onduidelijk waardoor dit komt. Mogelijk vinden veel vrouwen dat hun type functie niet kan worden ondergebracht binnen een van de functiecategorieën. Mogelijk is ook dat veel vrouwen functies hebben waarin diverse typen werkzaamheden worden gecombineerd. Binnen het kader van dit onderzoek is het niet mogelijk om dit precies te achterhalen.

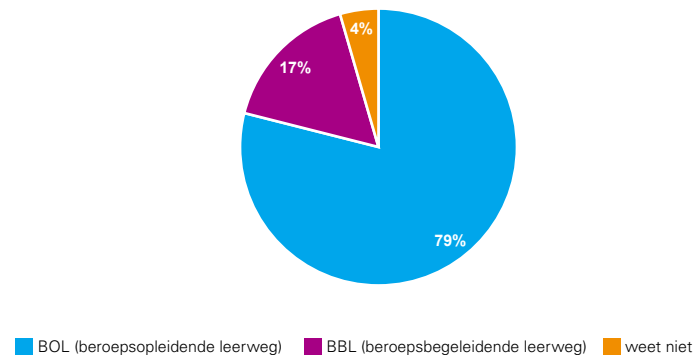
Figuur 2: Ouders van mbo-leerlingen naar functie/werkzaamheden. (totale groep, n = 513)

Opvallend zijn de verschillen in functie/werkzaamheden tussen autochtonen en allochtonen. De autochtone ouders vervullen ruim twee keer zo vaak een uitvoerende of ondersteunende functie (46%) als de allochtone ouders (21%). De laatste groep is weer veel vaker werkzaam in de productie. Allochtonen zijn ook minder vaak in 'andere soorten functies' werkzaam; dit verschil kan worden verklaard doordat onder de allochtonen meer mannen dan vrouwen aan het onderzoek hebben meegedaan.

Opvallend is het hoge aantal allochtonen dat aangeeft werkzaam te zijn in een management- of leidinggevende functie. Ook dit verschijnsel is vaker in onderzoeken te zien. Veel allochtonen zijn nog slecht bereikbaar als onderzoeksrespondent. Bij onderzoeken als dit – waarbij deelname geheel vrijblijvend is, en dat bovendien online wordt afgenomen – zien we doorgaans onder allochtonen een oververtegenwoordiging van mensen met een hogere opleiding en/of een hogere functie.

2.4 Kenmerken van de kinderen

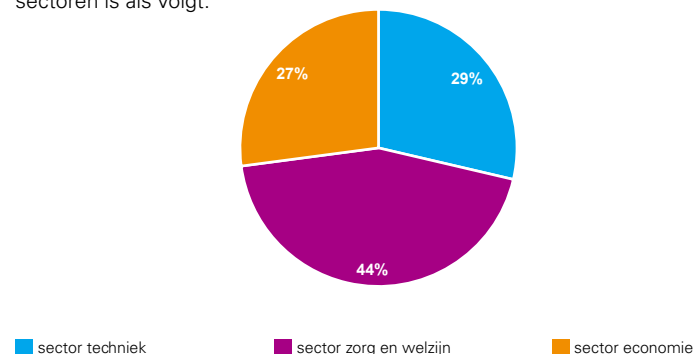
Van de respondenten heeft 49,1% een zoon en 50,9% een dochter in het mbo. 79% van hen heeft een kind dat de beroepsopleidende leerweg (BOL) volgt, 17% heeft een kind in de beroepsbegeleidende leerweg (BBL) en 4% weet niet welke leerweg zijn/haar kind volgt.

Figuur 3: Ouders van mbo-leerlingen; verdeling over de leerwegen. (totale groep, n = 513)

Voor heel Nederland zijn de cijfers als volgt: 82,3% van de mbo'ers (geboren in of na 1988) volgt de BOL, 17,5% de BBL. De cijfers binnen de steekproef wijken dus iets af van de landelijke cijfers; vooral het percentage ouders met een kind op een BOL-opleiding wijkt af.¹⁰

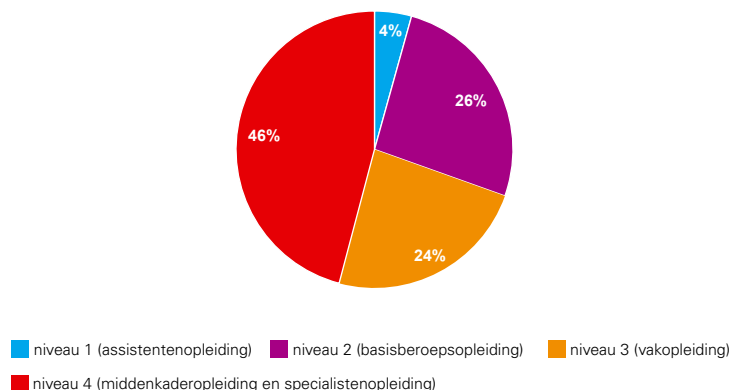
De verdeling van de mbo-ouders over de drie in het onderzoek meegenomen sectoren is als volgt:

Figuur 4: Ouders van mbo-leerlingen; verdeling over de drie in het onderzoek meegenomen sectoren. (totale groep, n = 513)

Voor heel Nederland is de verdeling over deze drie sectoren als volgt: 36,9% van de mbo'ers (geboren in of na 1988) volgt een economieopleiding, 29,9% een opleiding in de techniek en 33,2% een opleiding in de sector zorg en welzijn. De groep ouders van techniekleerlingen mag dus als representatief worden beschouwd binnen de steekproef. Verder is er in de steekproef een ondervertegenwoordiging van ouders van economieleerlingen en een oververtegenwoordiging van ouders van leerlingen in de sector zorg en welzijn.¹¹

De verdeling van de mbo-ouders over de niveaus van de opleidingen van hun kind toont het volgende beeld:

Figuur 5: Ouders van mbo-leerlingen; verdeling over de niveaus. (totale groep, n = 513)

De verdeling voor heel Nederland: 3,7% van de mbo'ers (geboren in of na 1988) volgt een opleiding op niveau 1; 27,6% op niveau 2, 22,7% op niveau 3 en 46,1% op niveau 4. Dit betekent dat de steekproef als representatief kan worden beschouwd.¹² Wel is voorzichtigheid geboden bij het interpreteren van de gegevens over de ouders van niveau-1-leerlingen, omdat deze groep in de netto steekproef zeer gering van omvang is.

2.5 Conclusie

Het opleidingsniveau van de ouders van vmbo-leerlingen in dit onderzoek ligt boven het gemiddelde opleidingsniveau voor Nederland als totaal. In het onderzoek *Kenmerkend mbo* zien we echter dat de mbo-ouders juist gemiddeld lager zijn opgeleid dan de totale Nederlandse bevolking. Aangezien de steekproef

in *Kenmerkend mbo* groter is, gaan we ervan uit dat de uitkomsten hiervan representatiever zijn. Ouders van mbo-leerlingen zijn overigens wel iets hoger opgeleid dan ouders van vmbo-leerlingen.

Een meerderheid van de mbo-ouders heeft een uitvoerende of ondersteunende functie (47%) of werkt in de productie (7%). Typische hbo/wo-functiecategorieën als management (19%) en beleid (5%) komen veel minder voor.

3 Opleidingsniveau van de ouders en keuze van een opleiding voor het kind

3.1 Inleiding

Welke effecten heeft het opleidingsniveau van de ouders op de keuze van een mbo-opleiding voor het kind? Om dit te onderzoeken is er gekeken naar de volgende relaties:

- de relatie tussen het opleidingsniveau van de ouders en de keuze voor een sector;
- de relatie tussen het opleidingsniveau van de ouders en de keuze voor een niveau;
- de relatie tussen het opleidingsniveau van de ouders en de keuze voor een leerweg;
- de relatie tussen het opleidingsniveau van de ouders en de keuze voor een onderwijsmethode en/of lesmethode.

3.2 Keuze voor sector, niveau en leerweg

Er is een licht positief verband tussen het opleidingsniveau van de ouder en de mate waarin er gekozen wordt voor een technische of economische opleiding. Hoe hoger de ouder is opgeleid, hoe vaker het kind in een van deze sectoren een opleiding volgt. Maar het verband is niet sterk. Kinderen van lager opgeleide ouders zitten iets vaker op opleidingen in de sector zorg en welzijn.

Er is wel een duidelijk verband tussen het opleidingsniveau van de ouder en de keuze voor een niveau. Over het algemeen geldt: hoe hoger de ouder is opgeleid, hoe vaker het kind een opleiding van een hoger niveau volgt.

Er is geen duidelijk verband tussen het opleidingsniveau van de ouder en de keuze voor een leerweg. Met andere woorden: het is niet zo dat kinderen van hoger opgeleide ouders significant vaker een BOL- of een BBL-opleiding volgen. De enige (lichte) uitzondering is de groep lager opgeleide ouders: hier zien we een iets grotere groep BBL-leerlingen. Het verschil met de andere groepen ouders is significant, maar klein.

3.3 Onderwijsmethode en keuze voor een school

89% van de ouders zegt te weten 'op welke manier hun kind les krijgt'. De meeste ouders krijgen hierover informatie van de school zelf of via hun kind. Andere informatiebronnen (folders, websites) worden weinig gebruikt of bevatten niet de informatie die de ouders zoeken. Zie tabel 1.

Weet u op welke manier uw kind les krijgt?	
ja, dat heeft de school ons verteld	42,1%
ja, dat weet ik via mijn kind	32,4%
nee, ik heb geen idee	10,7%
ja, wij hebben een folder gekregen waarin dat is uitgelegd	7,6%
ja, dat staat uitgelegd op de website van de school	5,1%
ja, dat heb ik op school gevraagd	2,1%

Tabel 1: Reacties op: 'Weet u op welke manier uw kind les krijgt?' (max. 1 antwoord mogelijk, totale groep, n = 513)

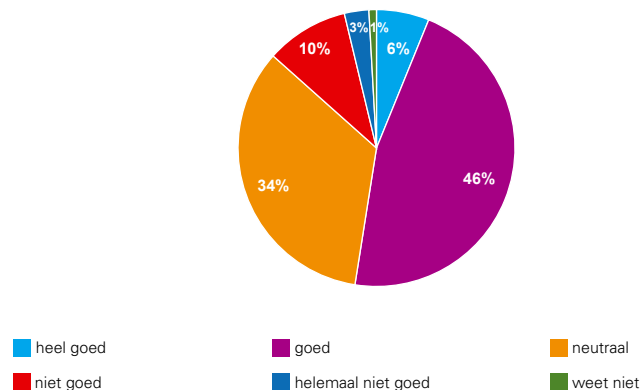
Er is een verband tussen de etniciteit van de ouder en de wijze waarop hij/zij informatie heeft verkregen over de onderwijsmethode. Ouders van allochtone afkomst geven relatief vaker, ten opzichte van de andere antwoordopties, aan dat ze de informatie via hun kind hebben gekregen, ze hebben significant vaker 'geen idee', en ze zijn minder vaak door de school geïnformeerd. Dit komt overeen met de gegevens uit andere onderzoeken¹³, en met de ervaring van scholen dat veel allochtone ouders moeilijk te bereiken zijn en de communicatie vaak via de kinderen loopt.

Redenen voor schoolkeuze	
deze school was het dichtst bij	31,2%
ken geen andere school waar deze opleiding gevolgd kan worden	18,7%
andere reden	18,3%
manier van lesgeven van deze school sprak mijn kind aan	9,0%
deze school is me aangeraden door leraren vorige school	7,2%
manier van lesgeven van deze school sprak mij aan	7,0%
vrienden/vriendinnen gingen ook naar deze school	3,1%
grootte van de school vindt mijn kind prettig	3,1%
deze school is me aangeraden door andere ouders	1,4%
grootte van de school vind ik prettig	1,0%

Tabel 2: Redenen voor schoolkeuze. (max. 1 antwoord mogelijk, totale groep, n = 513)

Slechts 2,1% van de ouders geeft aan zelf naar de onderwijsmethode te hebben gevraagd. De lesmethode is dan ook maar voor een zeer beperkt aantal ouders een doorslaggevende reden geweest voor de keuze voor een bepaalde onderwijsinstelling. Belangrijkste factor is hier de nabijheid van de school. Zie tabel 2.

Voor zover de ouders zich daarover uitspreken, zijn ze wel tevreden over de lesmethode die op de school wordt gehanteerd.

Figuur 6: Reacties op 'Wat vindt u van de lesmethode die op de opleiding van uw kind wordt gehanteerd?' (totale groep, n = 513)

3.4 Conclusie

Er is een relatie tussen het opleidingsniveau van de ouders en de keuze voor een bepaalde sector of een bepaald niveau voor het kind. Kinderen van laag opgeleide ouders gaan vaker naar een opleiding in de sector zorg en welzijn. Hoe hoger de ouder is opgeleid, hoe vaker het kind naar een opleiding van een hoger niveau gaat. Het verband tussen opleidingsniveau en de keuze voor een bepaalde leerweg (BOL of BBL) is niet zo duidelijk.

Ouders zijn via de school of hun kinderen geïnformeerd over de manier waarop er op de school les wordt gegeven. Voor zover de ouders zich daarover uitspreken, zijn ze wel tevreden over de lesmethode die op de school wordt gehanteerd. De keuze voor een school wordt vooral bepaald door de nabijheid van de school.

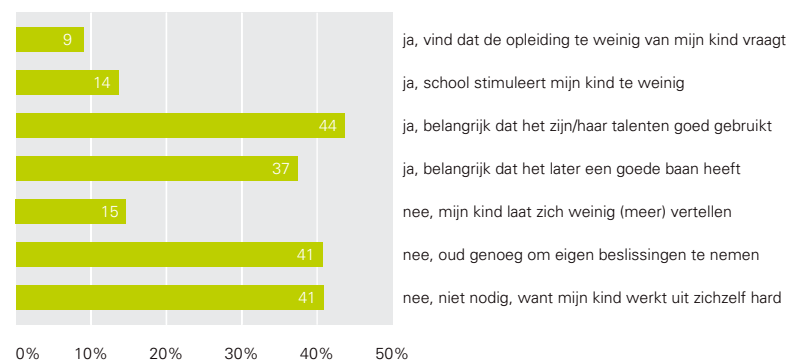
4 Begeleiding door de ouders

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de mate waarin en de manier waarop de ouders hun kind begeleiden bij zijn mbo-opleiding. Ook is gezien of er een verband is tussen de competenties waarover de ouders beschikken en de manier van begeleiden.

4.2 Begeleiding

De ouders in het onderzoek zijn enigszins verdeeld over de noodzaak om het kind te stimuleren om harder te werken op school. Een kleine meerderheid van de ouders is van mening dat het belangrijk is om het kind wat dit betreft te stimuleren. De grootste groep, 44%, vindt dat belangrijk omdat het kind zijn talenten goed moet benutten. 41% van de ouders vindt extra stimulans niet nodig omdat het kind uit zichzelf al hard werkt, en nog eens 41% vindt dit niet nodig omdat het kind oud genoeg is om zelf beslissingen te nemen.

Figuur 7: Reacties op 'Stimuleert u uw kind om harder te werken voor school?' (maximaal 2 antwoorden mogelijk, totale groep, n = 513)

Een meerderheid van de ouders begeleidt het kind soms tot regelmatig bij het maken van huiswerk, en is dus ook inhoudelijk betrokken bij de opleiding van het kind.

De overgrote meerderheid van de ouders geeft aan te weten hoe het kind het doet op de opleiding. Allochtone ouders zijn wat dit betreft opvallend minder goed op de hoogte dan autochtone ouders, en bovendien communiceren zij hierover minder met het kind zelf. Als zij hierover informatie hebben, dan komt die relatief vaker van de school dan van het kind.

4.3 Competenties

De meeste ouders lijken over voldoende competenties te beschikken om het kind te begeleiden bij de opleiding. Slechts een kleine groep geeft aan hier moeite mee te hebben. Om de competenties van de ouders te toetsen is onder andere gevraagd naar hun computervaardigheden; het blijkt dat de ouders over het algemeen redelijk bedreven zijn in het omgaan met de computer.

4.4 Conclusie

De ouders geven aan het belangrijk te vinden om betrokken te zijn bij de begeleiding van hun kind bij de opleiding. Er is echter ook een flinke groep die vindt dat het kind geen extra stimulans nodig heeft of oud genoeg is om zelf beslissingen te nemen. De meeste ouders lijken voldoende competent om hun kind te begeleiden.

5 Tevredenheid over de opleiding

5.1 Inleiding

Dit hoofdstuk gaat over de mate waarin de ouders tevreden zijn over de mbo-opleiding die hun kind volgt. Daarbij komen aan de orde: de school, de begeleiding van het kind op school, leren op school en in de praktijk, de inzet van de leerling en de informatievoorziening aan de ouders.

5.2 De school

De meerderheid van de ouders (58%) is tevreden tot zeer tevreden over de school waarop hun kind zit.

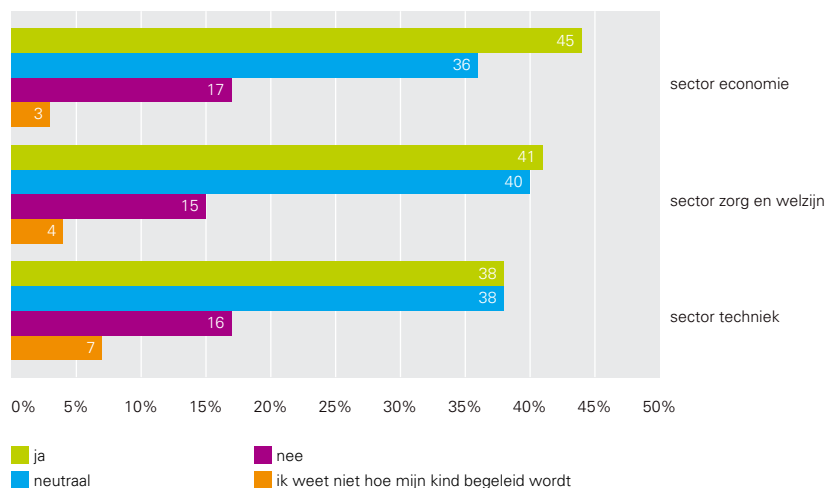
Allochtone ouders blijken vaker ontevreden of zeer ontevreden en minder vaak tevreden dan autochtone ouders. Wat hiervan de oorzaak is, kan niet met zekerheid worden gezegd. Ouders van leerlingen in de sector economie zijn vaker ontevreden over de opleiding dan ouders van leerlingen in de andere sectoren, maar ook zij zijn in meerderheid tevreden.

De moeders zijn over het algemeen iets beter op de hoogte van de opleiding en ook positiever over de opleiding dan de vaders. Zij hebben over alle aspecten van de opleiding in het algemeen een meer uitgesproken mening.

5.3 Begeleiding

Over de wijze waarop hun kind op school wordt begeleid, is 41% van de ouders tevreden. Echter, 38% staat hier neutraal tegenover: deze groep is niet negatief over de begeleiding door de school, maar ook niet enthousiast. 16% is expliciet ontevreden. En 5% geeft aan hier geen zicht op te hebben.

De ouders van leerlingen in de sector techniek zijn wat dit betreft iets vaker ontevreden dan de ouders van leerlingen in de andere sectoren, maar de verschillen zijn klein.

Figuur 8: Reacties op 'Bent u tevreden over de manier waarop uw kind wordt begeleid op school?' (totale groep naar sector, n = 513)

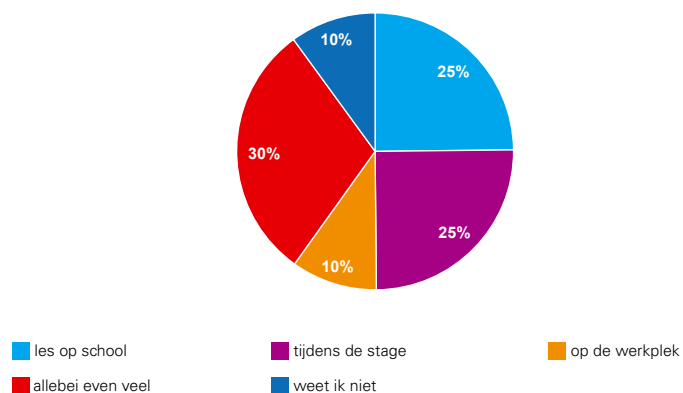
De allochtone ouders zijn significant minder vaak op de hoogte van de wijze waarop hun kind wordt begeleid en van de gehanteerde lesmethode. Als ze dat wél zijn, zijn zij vaker negatief over de begeleiding dan autochtone ouders. De allochtone ouders zouden ook minder vaak opnieuw voor de betreffende school kiezen als ze weer voor de keuze zouden staan.

De ouders zijn in grote meerderheid tevreden over het 'leerrendement' van de opleiding van hun kind. Op de vraag 'Bent u tevreden over wat uw kind leert op zijn/haar school?' geeft slechts 15% aan daar ontevreden over te zijn. Allochtonen zijn vaker (zeer) ontevreden over de opleiding, en minder vaak tevreden dan autochtonen. Bovendien zijn allochtonen wat dit betreft vaker neutraal en geven zij vaker aan dat ze niet weten wat het kind zoal leert. Dit wijst op minder kennis over de opleiding van het kind dan onder autochtonen, en mogelijk ook op een gebrekkige(r) informatievoorziening vanuit de opleidingen aan allochtone ouders. Dit kan ook een indicatie zijn voor een gebrekkig contact met het kind over de opleiding.

Hoger opgeleide ouders zijn iets minder vaak uitgesproken positief over het leerrendement dan lager opgeleide ouders, maar de verschillen zijn klein.

5.4 Leren op school en in de praktijk

De ouders zijn enigszins verdeeld in hun oordeel over waar hun kind het meest leert: op school of in de praktijk (tijdens de stage / op de werkplek). Een kwart van de ouders prefereert les op school, 35% geeft de voorkeur aan leren in de praktijk en 30% vindt dat het kind evenveel leert op school als in de praktijk. De vaders vinden vaker dan de moeders dat hun kind het meest leert in de praktijk. En de allochtone ouders hebben minder vertrouwen in het rendement van les op school dan de autochtone ouders.

Figuur 9: Reacties op 'Waar leert uw kind het meest: tijdens de les op school of tijdens de stage / op de werkplek?' (totale groep, n = 513)

5.5 Inzet van de leerling

De ouders zijn verdeeld in hun evaluatie van de inzet van hun kind op school. 42% vindt dat hun kind hard genoeg werkt. 39% is van mening dat het kind harder zou kunnen werken. En 9% vindt dat de school meer zou mogen vragen van het kind.

De vaders stellen hogere eisen aan de inzet van hun kind dan de moeders.

De allochtone ouders zijn vaker tevreden over de inzet van hun kind op school dan de autochtone, maar zeggen ook iets vaker niet te weten hoe hard het kind moet werken. Tegelijkertijd vinden allochtonen iets vaker dan autochtonen dat de school veel meer zou mogen vragen van het kind.

De ouders van leerlingen in de sector zorg en welzijn vinden het vaakst dat hun kind hard genoeg werkt. De ouders van leerlingen in de sectoren economie en techniek zijn wat dit betreft kritischer en vinden vaker dat de school meer zou mogen vragen van het kind.

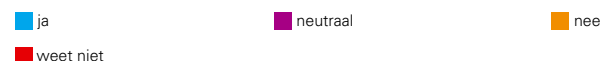
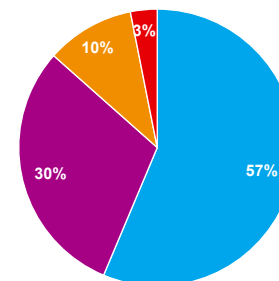
Over de inzet van hun kind in het stage- of werkbedrijf zijn de ouders minder verdeeld. Een ruime meerderheid vindt dat hun kind daar hard genoeg werkt. Een groot deel van de ouders (23%) heeft geen zicht op de inzet van het kind in het stage- of leerbedrijf.

De ouders van BBL-leerlingen vinden veel vaker dan de ouders van BOL-leerlingen dat hun kind hard genoeg werkt in het bedrijf. En de ouders van leerlingen in de sectoren economie en techniek vinden vaker dan de ouders van leerlingen in de sector zorg en welzijn dat er in het bedrijf meer van hun kind gevraagd mag worden.

5.6 Informatievoorziening

In hoofdstuk 3 zagen we al dat de ouders over het algemeen in grote lijnen op de hoogte zijn van de lesmethode die op school wordt gehanteerd. De allochtone ouders geven veel minder vaak dan de autochtone ouders aan dat zij informatie van de school hebben ontvangen over de lesmethoden. Zij laten ook vaker weten dat ze deze informatie verkrijgen uit 'onpersoonlijke' bronnen als de website en folders van de school. Bovendien geven de allochtone ouders veel vaker aan niet te weten op welke manier hun kind les krijgt, en krijgen zij hierover ook minder informatie van het kind zelf. Dit is een sterke aanwijzing dat het contact tussen allochtone ouders en scholen te wensen overlaat.

Een meerderheid, 57%, van de ouders vindt dat hun kind voldoende informatie heeft gekregen om een goede keuze te kunnen maken tussen mbo-opleidingen. 30% staat hier neutraal tegenover, en 10% is ontevreden. De moeders zijn hier significant positiever dan de vaders. De moeders zijn ook kritischer: binnen de groep die negatief oordeelt, zijn er significant meer moeders. De allochtone ouders zijn veel minder vaak tevreden over de informatievoorziening betreffende de opleidingskeuze, en veel vaker neutraal en ontevreden. Ook hier zien we dus dat de allochtone ouders zich minder geïnformeerd achten.

Figuur 10: Reacties op 'Vindt u dat uw kind voldoende informatie heeft gekregen om een goede keuze tussen mbo-opleidingen te maken?' (totale groep, n = 513)

5.7 Vergelijking met het leerlingonderzoek

Vergelijken we deze gegevens uit het onderzoek onder de ouders met gegevens uit het leerlingonderzoek (*Kenmerkend mbo*), dan kunnen we het volgende vaststellen: Ouders en leerlingen zijn redelijk kritisch over de begeleiding op school. De leerlingen hebben vooral behoefte aan meer duidelijkheid, en de ouders zijn niet overwegend positief over de begeleiding van hun kind. Ouders en kinderen lopen uiteen in hun waardering van het leren in de praktijk: de kinderen geven daaraan duidelijk de voorkeur, terwijl deze voorkeur bij de ouders minder sterk is.

5.8 Conclusie

De meerderheid van de ouders, 58%, is tevreden tot zeer tevreden over de school waarop hun kind zit. Ook over de wijze waarop het kind wordt begeleid, is 41% van de ouders tevreden. Echter, 38% staat hier neutraal tegenover: deze groep is niet negatief over de begeleiding door de school, maar ook niet enthousiast. 16% is expliciet ontevreden.

De ouders zijn in grote meerderheid tevreden over het leerrendement van de opleiding van hun kind. Op de vraag 'Bent u tevreden over wat uw kind leert op zijn/haar school?' geeft slechts 15% aan daar ontevreden over te zijn.

De ouders zijn enigszins verdeeld in hun oordeel over waar hun kind het meest leert: op school of in de praktijk (tijdens de stage / op de werkplek). Een kwart van de ouders prefereert les op school, 35% geeft de voorkeur aan leren in de praktijk en 30% vindt dat het kind evenveel leert op school als in de praktijk.

De ouders zijn verdeeld in hun evaluatie van de inzet van hun kind op school. 42% vindt dat hun kind hard genoeg werkt. 39% is van mening dat het kind harder zou kunnen werken. En 9% vindt dat de school meer zou mogen vragen van het kind. Over de inzet van hun kind in het stage- of werkbedrijf zijn de ouders minder verdeeld. Een ruime meerderheid vindt dat hun kind daar hard genoeg werkt.

De ouders zijn over het algemeen in grote lijnen op de hoogte van de lesmethode die op school wordt gehanteerd. En een meerderheid, 57%, van de ouders vindt dat hun kind voldoende informatie heeft gekregen om een goede keuze te kunnen maken tussen mbo-opleidingen. 30% staat hier neutraal tegenover, en 10% is ontevreden.

Zowel de ouders als de leerlingen zijn redelijk kritisch over de begeleiding op school. De ouders geven minder sterk de voorkeur aan leren in de praktijk dan de leerlingen.

6 Verwachtingen rond de arbeidsmarktkansen van het kind

6.1 Inleiding

Wat verwachten de ouders van de arbeidsmarktkansen van hun kind? Welke ambities koesteren zij voor hun kind, zowel op persoonlijk als op professioneel vlak? Deze vragen staan centraal in dit hoofdstuk.

6.2 Kansen met de opleiding

De ouders achten zichzelf goed geïnformeerd over de arbeidsmarktmogelijkheden van hun kind. 81% zegt te weten wat het kind kan worden met de opleiding die het nu volgt. De ouders van de leerlingen van niveau 1 lijken wat minder op de hoogte te zijn van de arbeidsmarktperspectieven dan de ouders van leerlingen van de andere niveaus. De moeders achten zichzelf beter op de hoogte te zijn dan de vaders dit doen. En de allochtone ouders zijn wat dit betreft minder zeker over hun kennis dan de autochtone.

Opvallend is dat lager opgeleide ouders vaker aangeven alles te weten van de arbeidsmarktmogelijkheden van hun kind dan hoger opgeleide ouders. Of dit daadwerkelijk zo is, of dat hoger opgeleide ouders kritischer zijn over de stand van hun kennis op dit vlak, kan niet worden vastgesteld.

Verreweg de meeste ouders kunnen zich vinden in de opleidingskeuze die het kind heeft gemaakt. Tussen de sectoren zijn er wat dit betreft nauwelijks verschillen, wat erop wijst dat de sectorkeuze van het kind niet uitmaakt voor de mate waarin de ouders de opleidingskeuze van hun kind steunen. Een kleine uitzondering wordt gevormd door de ouders van leerlingen in de sector techniek; zij steunen de keuze voor de sector iets vaker dan de ouders van leerlingen in de andere sectoren de keuze voor die sectoren steunen. Hoger opgeleide ouders zijn hier kritischer en twijfelen vaker aan de juistheid van de keuze.

De allochtone ouders zijn veel minder vaak volledig tevreden en ook significant vaker ontevreden over de opleidingskeuze dan de autochtone ouders. Dit bevestigt de gedachte dat de grote steun voor een opleidingskeuze bij autochtone ouders vooral samenhangt met 'Nederlandse' opvattingen over opvoeden. In andere

culturen is het taboe op kinderen 'in een richting duwen' minder groot. Ouders van allochtone afkomst veroorloven zich vaker kritiek op keuzes en trachten vaker invloed uit te oefenen op hun kinderen dan autochtone ouders.

Ruim driekwart van de ouders hoopt dat hun kind na het mbo verder gaat studeren. De ouders van leerlingen in de sector economie hopen significant vaker dat hun kind doorstudeert dan ouders van leerlingen in de andere sectoren. En de allochtone ouders hechten vaker aan doorstuderen dan de autochtone ouders. Dit laatste is te verklaren uit de combinatie van achterstand en hechten aan maatschappelijke status onder allochtone groepen in Nederland.

6.3 Toekomstige baan

In het onderzoek is ook gezien welke zaken de ouders belangrijk vinden in de latere baan van hun kind. Hier blijkt dat de ouders vooral nadruk leggen op werkplezier en werkzekerheid. Het belangrijkste vinden zij dat hun kind 'leuke collega's' heeft (69%). Op de tweede plaats staat 'werk waarin het met respect wordt behandeld' (61%). Bij deze volgens de ouders belangrijkste arbeidswaarden draait het dus vooral om het welbevinden van hun kind op het werk. De derde plaats wordt ingenomen door 'een vast contract' (54%), wat aansluit bij de behoefte van de ouders aan zekerheid voor hun kind. 'Afwisselend werk' (52%) en 'veel carrièremogelijkheden' (48%) refereren ook aan deze waarden, waarbij het hechten aan carrièremogelijkheden ook kan wijzen op een zekere gerichtheid op status. Wellicht opmerkelijk is dat 42% van de ouders het belangrijk vindt dat hun kind werk gaat doen 'waarmee het iets voor anderen kan betekenen'. Dit is vooral belangrijk voor ouders van dochters, ouders van leerlingen in de sector zorg en welzijn, en voor allochtone ouders. Voor de allochtone ouders heeft 'iets voor anderen betekenen' veelal te maken met het verwerven van respect in de groep.

Al met al zijn de ouders vooral van mening dat hun kind het naar zijn zin moet hebben op het werk en daar gewaardeerd moet worden. Andere zaken zijn ook belangrijk, maar toch aanzienlijk minder. Alleen werkzekerheid is voor veel ouders verder een issue van belang.

Figuur 11: Reacties op 'Als uw kind straks werk gaat zoeken, wat vindt u dan belangrijk?' (max. 5 antwoorden mogelijk, totale groep, n = 513)

De ouders van vrouwelijke mbo'ers richten zich wat meer op een goede en eerlijke behandeling op het werk, en de ouders van mannelijke mbo'ers iets meer op statusgerelateerde zaken. Ondanks het feit dat de ouders van zonen en de ouders van dochters nauwelijks van elkaar verschillen in hun wens dat hun kind doorstudeert, zien we hier dat er nog altijd enig verschil is in de arbeidswaarden die men voor een zoon dan wel een dochter gewaarborgd wil zien.

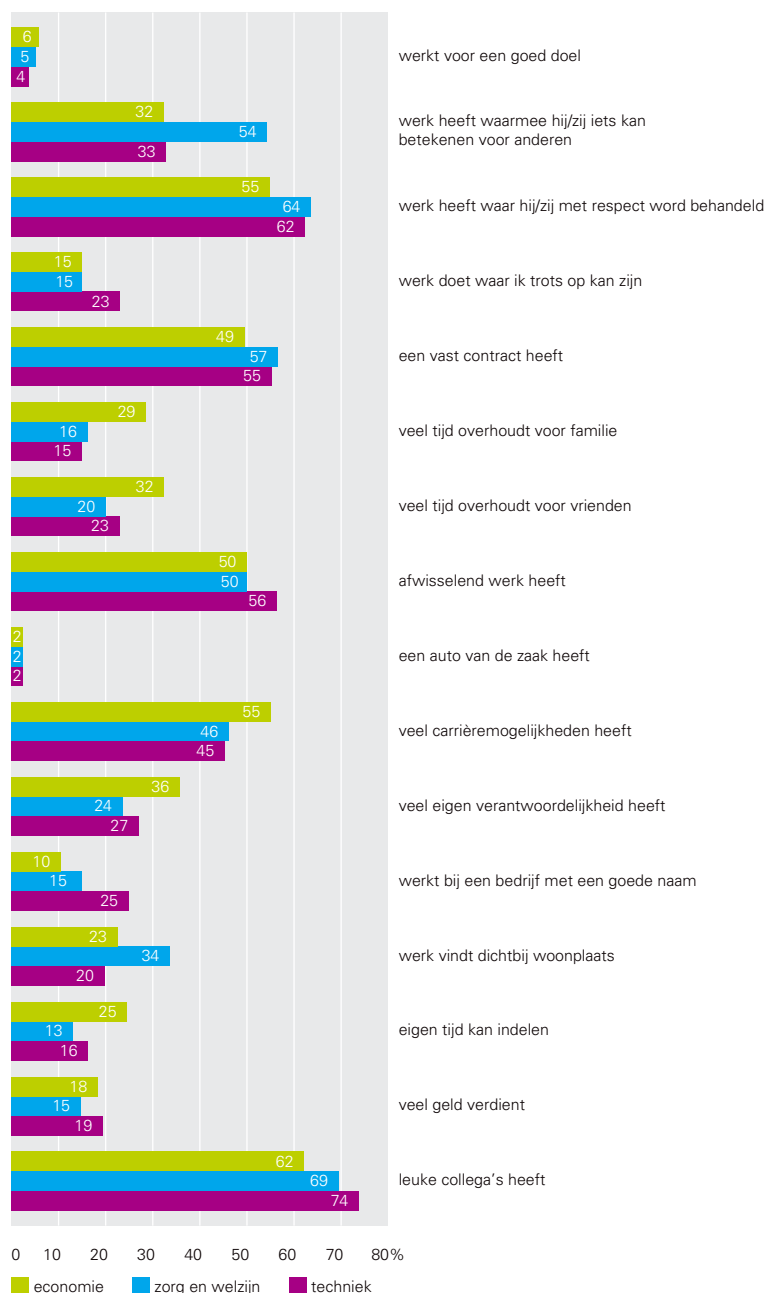
De allochtone ouders zijn veel minder gericht op het sociale contact op het werk van hun kind dan de autochtone. Daar staat tegenover dat ze meer hechten aan materiële status. Zij zijn ook meer gericht op immateriële status in de vorm van 'werk dat de ouders trots kan maken' (36%). Opvallend is dat de allochtone ouders relatief weinig blijken te geven van angst voor discriminatie of van een gerichtheid op zekerheid op de arbeidsmarkt. Ze scoren lager dan de autochtone ouders op werk waar hun kind 'met respect wordt behandeld' (47%) en 'een vast contract' (33%). Ook het werkplezier lijkt voor hen minder belangrijk. Hier lijkt

een meer collectivistische cultuur door te klinken: de individuele behoeften van het kind op de werkvloer zijn relatief minder belangrijk dan de status die de baan geeft en de mogelijkheden die het kind daarmee voor de groep kan genereren. 'Tijd voor vrienden' (en in mindere mate 'tijd voor familie') vinden de allochtone ouders juist belangrijker dan de autochtone.

Ook het opleidingsniveau van de ouders maakt verschil in de waardering van aspecten van werk van hun kind. Hoe hoger het opleidingsniveau van de ouders, hoe minder er belang wordt gehecht aan de werkzekerheid van het kind. En de lager opgeleide ouders hechten minder belang aan een sociaal leven naast het werk, wat voortkomt uit de geringere werkzekerheid bij laag opgeleiden; dit soort 'luxe' kan men zich dan niet veroorloven.

De hoger opgeleide ouders scoren relatief hoog op 'tijd overhouden voor familie' (23%) en het hoogst van alle subgroepen op 'tijd overhouden voor vrienden' (31%). 'Veel carrièremogelijkheden' vinden zij juist weer minder belangrijk dan de middelbaar en lager opgeleide groepen, wat wijst op een groter vertrouwen in de arbeidsmarktmogelijkheden van hun kind. De hoger opgeleide ouders leggen ook, meer dan de andere groepen, nadruk op de meer individualistisch getinte aspecten van het werk van hun kind, die te maken hebben met vrijheid en werkplezier. De nadruk bij de hoger opgeleide ouders ligt dus vooral op de individuele beleving van het werk, en niet zozeer op de plaats van het kind in een sociale groep. Toch hechten de hoger opgeleide ouders er ook sterker dan de andere groepen belang aan dat het kind niet alleen 'werkt om het werk' of 'werkt voor het geld', maar iets doet waarop zij (de ouders) trots kunnen zijn. De inhoud van het werk telt dus wel degelijk, maar op een andere manier dan bij de andere groepen ouders.

De ouders van leerlingen in de sector zorg en welzijn lijken vooral waarde te hechten aan arbeidswaarden die een sociaal karakter hebben. Statusgerelateerde aspecten van het werk zijn voor hen minder belangrijk. De ouders van leerlingen in de sector techniek lijken zich meer te richten op de inhoud van het werk en op de uitstraling daarvan: 'een mooi vak' bij 'een goed bedrijf' waar hun kind het naar zijn zin heeft, is voor hen belangrijker dan materiële status. De ouders van leerlingen in de sector economie lijken sterker gericht op carrière maken en status verwerven. Tegelijk onderscheidt deze groep ouders zich door meer nadruk te leggen op vrijheid en verantwoordelijkheid in het werk. Deze groep lijkt dus een ander arbeidsideaal te hebben voor hun kind: een ideaal dat meer gefocust is op de individuele behoeften van het kind en zijn carrièremogelijkheden, en minder op de sociale werkomgeving of het verwerven van vakkennis en vaktrots.

Figuur 12: Reacties op 'Als uw kind straks werk gaat zoeken, wat vindt u dan belangrijk?' (max. 5 antwoorden mogelijk, totale groep naar sector, n = 513)

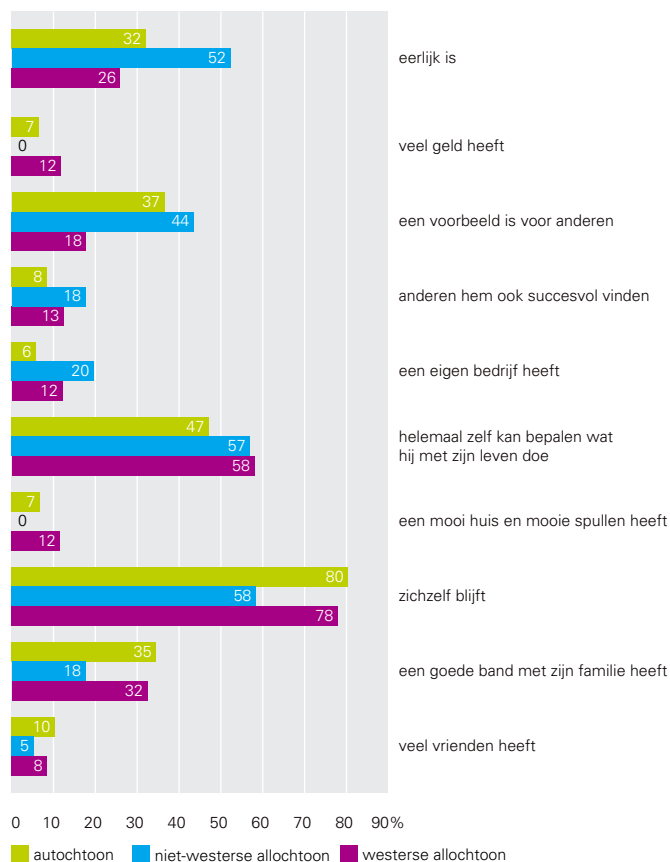
6.4 Ambitie en succes

De ouders hechten bij de beoordeling van succes in het algemeen vooral aan authenticiteit (65%), eerlijkheid (32%) en 'regie over het eigen leven' (35%). Materieel succes is relatief onbelangrijk. Echter, hoe lager het opleidingsniveau van de ouder, hoe minder gefocust men is op het bereiken van maatschappelijk erkend succes, en hoe meer op zekerheid en persoonlijke prestaties.

De ouders van leerlingen in de technische sector vinden de individualistische waarde 'helemaal zelf kunnen bepalen wat hij/zij met het leven doet' belangrijk. Terwijl ze bij de arbeidswaarden juist meer lijken te kiezen voor vakkennis en het horen bij een bedrijf met een goede naam, geven zij hier dus juist blijk van een sterk individualistisch gerichte ambitie voor hun kind.

De ouders van economieleerlingen hechten iets meer aan status dan de ouders van leerlingen in de andere sectoren.

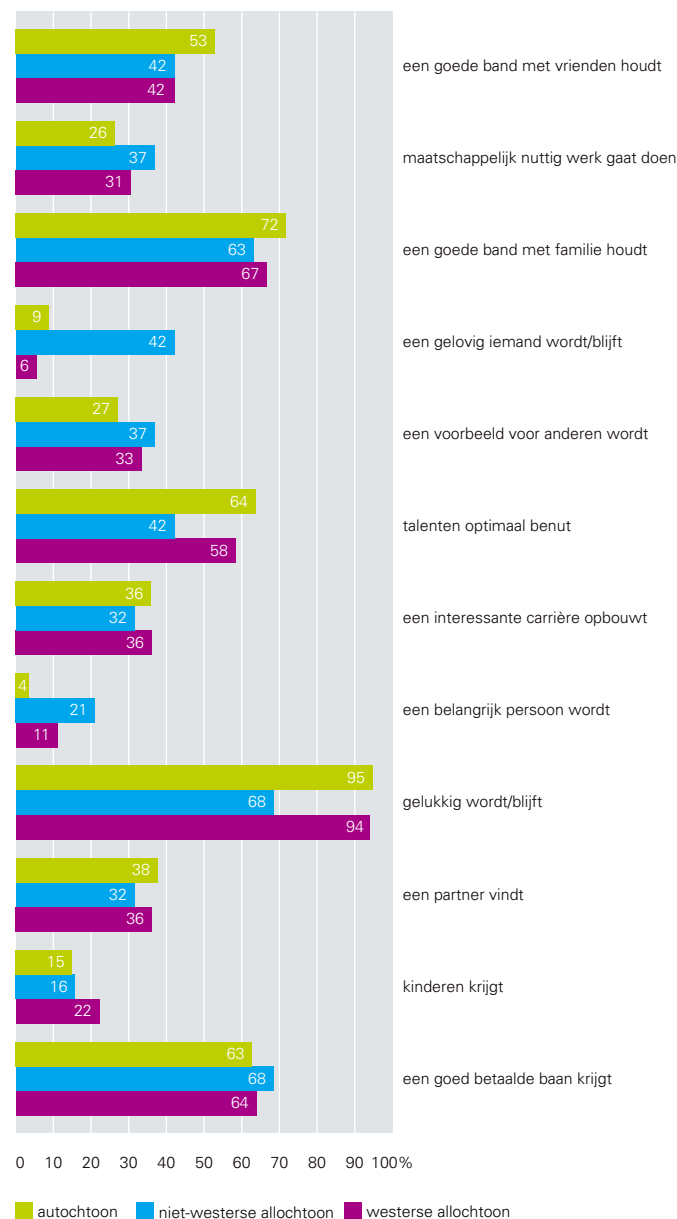
Terwijl 'zichzelf blijven' voor de meerderheid van de totale oudersgroep (65%) het belangrijkste kenmerk is van een succesvolle persoonlijkheid, geldt dat voor allochtone ouders veel minder (58%). Typisch collectivistische waarden als 'een voorbeeld zijn voor anderen' (44% voor allochtone ouders, 22% voor autochtone ouders) en 'dat anderen hem ook succesvol vinden' (18% voor allochtone ouders en 4% voor autochtone ouders) scoren binnen de groep allochtone ouders beduidend hoger, waarmee het beeld bevestigd wordt dat cultuurverschillen hun vertaling vinden in verschillen in de ambities die ouders koesteren voor hun kind (zie figuur 13). Allochtone ouders leggen bij de arbeidswaarden meer nadruk op materiële status, maar bij de persoonlijke ambities zien we deze in mindere mate terug. Al met al lijkt het erop dat allochtone ouders ook in de persoonlijke ambitie voor het kind kiezen voor collectivistische waarden, en dat zij daarbij bovendien hechten aan het behoud van aspecten van hun cultuur die zij waardevol achten. Daarin onderscheiden zij zich duidelijk van autochtone ouders.

Figuur 13: Reacties op 'Wanneer vindt u iemand succesvol?' (max. 3 antwoorden mogelijk, totale groep naar etniciteit, n = 513)

Typisch voor de Nederlandse samenleving is dat ouders, als hun wordt gevraagd wat ze willen dat hun kind zal bereiken, vooral aangeven dat ze willen dat het 'gelukkig wordt'. Meer materiële en meer statusgerichte ambities hebben duidelijk geen prioriteit voor de ouders van mbo-leerlingen. De moeders zijn nog sterker gericht op het persoonlijk geluk van hun kind dan de vaders. Voor de vaders is het opbouwen van een interessante carrière iets belangrijker dan voor de moeders.

Hoe lager de opleiding van de ouders, hoe meer deze hechten aan zekerheden als 'een goed betaalde baan' en 'een partner vinden'. En hoe hoger deze opleiding, hoe meer men hecht aan individuele ontplooiing en 'regie over het eigen leven', maar ook aan sociale status.

Figuur 14: Reacties op 'Wat hoopt u dat uw kind later gaat bereiken?' (max. 5 antwoorden mogelijk, totale groep naar etniciteit, n = 513)

De ouders van techniekleerlingen geven meer belang aan een goed betaalde baan, aan het benutten van talenten en aan het opbouwen van een interessante carrière dan de ouders van leerlingen in de andere sectoren. De ouders van economieleerlingen blijken ook hier meer aan maatschappelijke status te hechten. De ouders van leerlingen in de sector zorg en welzijn hechten, zoals verwacht, het meest van alle subgroepen aan het doen van maatschappelijk nuttig werk en het minst aan het opbouwen van een interessante carrière.

Dat de nadruk op persoonlijk geluk vooral sterk ontwikkeld is in het individualistische Nederland, komt naar voren in de vergelijking tussen allochtonen en autochtonen. De allochtone ouders hechten minder aan persoonlijk geluk en interpersoonlijke banden voor hun kind. Daarentegen vinden ze dingen die te maken hebben met het verwerven van status of een goede naam binnen de gemeenschap belangrijker (zie figuur 14).

6.5 Zelfredzaamheid

Een meerderheid van de ouders, 55%, meent dat hun kind voldoende stevig in zijn schoenen staat om zichzelf altijd te kunnen redden. 24% geeft hier geen oordeel over en 21% maakt zich zorgen over de zelfredzaamheid van hun kind. Over zonen maken meer ouders zich zorgen dan over dochters. De ouders van leerlingen in de sector economie hebben iets meer vertrouwen in de zelfredzaamheid van hun kind dan de ouders van leerlingen in de techniek.

De allochtone ouders lijken hier opvallend terughoudend. Ze twijfelen vaker, en zijn iets minder vaak overtuigd van het vermogen van hun kind om zichzelf te redden. Opvallend is ook dat de hoger opgeleide ouders zich hierover meer zorgen maken dan de middelbaar en lager opgeleide ouders. En de ouders van leerlingen van niveau 1 hebben veel minder vertrouwen in de zelfredzaamheid van hun kind dan de ouders van leerlingen van de andere niveaus. Hoe hoger het niveau van de opleiding van het kind, hoe meer vertrouwen van de ouders in de zelfredzaamheid.

6.6 Vergelijking met het leerlingenonderzoek

Bij een vergelijking van de gegevens uit het onderzoek onder de ouders met gegevens uit het leerlingenonderzoek (*Kenmerkend mbo*), komt het volgende naar voren:

Driekwart van de ouders hoopt dat hun kind gaat doorstuderen, en twee derde van de leerlingen geeft aan dit inderdaad te willen gaan doen. De ouders hopen dat het kind later in het werk vooral plezier heeft en zekerheid krijgt, terwijl de leerlingen meer de nadruk leggen op 'goed in het vak worden' en 'veel geld verdienen'; ook zekerheid vinden zij relatief belangrijk. En zowel de allochtone ouders als de allochtone leerlingen zijn minder gericht op de sociale kanten van het werk dan de autochtone ouders en leerlingen.

Ouders en leerlingen komen ook overeen in hun opvattingen over wat 'succes' voor hen inhoudt: authenticiteit, eerlijkheid en zelfbeschikking zijn voor hen daarbij belangrijk. De leerlingen hechten sterker dan de ouders aan de mate waarin iemand een goede band heeft met vrienden en familie.

Zowel de ouders als de leerlingen hebben er in meerderheid vertrouwen in dat de leerling het zal gaan redden op de arbeidsmarkt. De ouders tonen zich hier wel iets bezorgder, maar ze zijn uiteindelijk in meerderheid positief over de kansen van hun kind.

6.7 Conclusie

De ouders achten zich goed geïnformeerd over de arbeidsmarktmogelijkheden van hun kind. Verreweg de meeste ouders kunnen zich vinden in de opleidingskeuze die het kind heeft gemaakt. Ruim driekwart van hen hoopt dat hun kind na het mbo verder gaat studeren.

De ouders zijn van mening dat vooral werkplezier en werkzekerheid belangrijk zijn in een latere baan van hun kind. Ze vinden vooral dat hun kind het naar zijn zin moet hebben op het werk, en daar ook gewaardeerd moet worden. Andere zaken zijn ook belangrijk, maar toch aanzienlijk minder. Er zijn hier wel duidelijke verschillen tussen de ouders van zonen en de ouders van dochters, tussen de ouders van leerlingen in de verschillende sectoren, en tussen de

ouders van verschillende etnische achtergrond en ouders met verschillende opleidingsniveaus.

De ouders hechten bij de beoordeling van succes in het algemeen vooral aan authenticiteit (65%), eerlijkheid (32%) en 'regie over het eigen leven' (35%). Materieel succes is relatief onbelangrijk.

Typisch voor de Nederlandse samenleving is dat ouders, als hun wordt gevraagd wat ze willen dat hun kind zal bereiken, vooral aangeven dat ze willen dat het 'gelukkig wordt'. Meer materiële en meer statusgerichte ambities hebben duidelijk geen prioriteit voor de ouders van mbo-leerlingen. De moeders zijn nog sterker gericht op het persoonlijk geluk van hun kind dan de vaders. Verschillen zien we ook tussen de ouders van leerlingen in de verschillende sectoren, tussen de ouders van verschillende etnische achtergrond, en tussen de ouders van verschillende opleidingsniveaus en tussen de vaders en de moeders.

Een meerderheid van de ouders, 55%, meent dat hun kind voldoende stevig in zijn schoenen staat om zichzelf altijd te kunnen redden.

Driekwart van de ouders hoopt dat hun kind gaat doorstuderen, en twee derde van de leerlingen geeft aan dit inderdaad te willen gaan doen. De ouders hopen vooral dat het kind later in het werk plezier heeft en zekerheid krijgt, terwijl de leerlingen meer de nadruk leggen op 'goed in het vak worden' en 'veel geld verdienen'; ook zekerheid vinden zij relatief belangrijk.

Ouders en leerlingen komen ook overeen in hun opvattingen over wat 'succes' voor hen inhoudt: authenticiteit, eerlijkheid en zelfbeschikking zijn voor hen daarbij belangrijk. De leerlingen hechten sterker dan de ouders aan de mate waarin iemand een goede band heeft met vrienden en familie.

Zowel de ouders als de leerlingen hebben er in meerderheid vertrouwen in dat de leerling het zal gaan redden op de arbeidsmarkt.

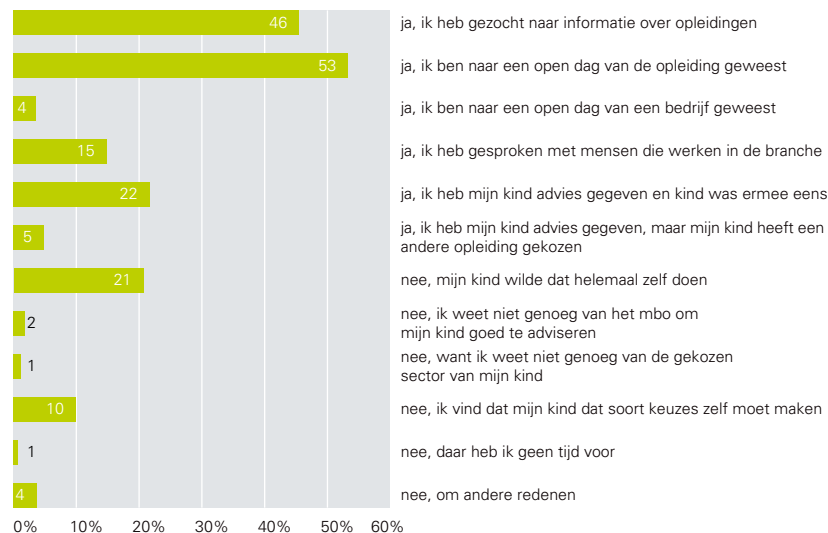
7 Opleidingskeuze en switchen

7.1 Inleiding

Dit hoofdstuk gaat over de inzet en rol van de ouders bij de keuze van een mbo-opleiding voor de leerling. Hebben de ouders hun kinderen geholpen bij het kiezen van een opleiding? Is de leerling wel eens overgestapt naar een andere opleiding, en, zo ja, om welke redenen? Ook is gekeken naar de aanwezigheid van een aantal medische en sociale problemen bij mbo-leerlingen die kunnen bijdragen aan schooluitval.

7.2 Keuze voor een opleiding

De ouders lijken redelijk betrokken te zijn geweest bij de keuze voor de opleiding die hun kind volgt, maar die betrokkenheid beperkt zich tot de meer voor de hand liggende manieren om informatie te verzamelen en het geven van een oordeel. De meeste ouders achten zich goed in staat om het kind te begeleiden bij het maken van een keuze, en hebben dat tot op zekere hoogte ook gedaan. Daarbij beperkt de grote meerderheid van hen zich tot het bezoeken van open dagen en het zoeken naar informatie over de school.

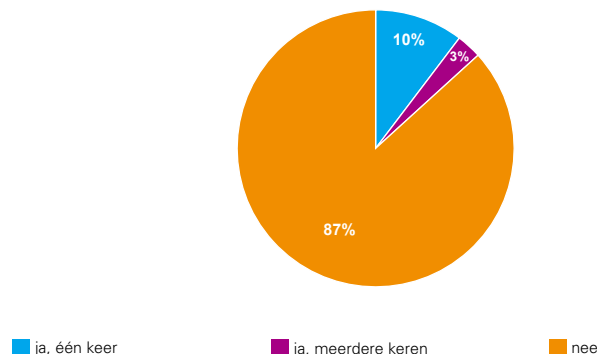
Figuur 15: Reacties op 'Heeft u uw kind geholpen om deze opleiding uit te kiezen? Kruis de dingen aan die op uw situatie van toepassing zijn. (meerdere antwoorden mogelijk, totale groep, n = 513)

De autochtone ouders blijken actiever in het begeleiden van het keuzeproces dan de allochtone ouders. En de ouders van techniekleerlingen lijken zich over het algemeen iets minder actief met het maken van de keuze te bemoeien. Verder blijkt: hoe lager de opleiding van de ouder, hoe vaker men vindt dat men zich er niet mee moet bemoeien; een hogere opleiding gaat vaak gepaard met een meer actieve houding in het keuzetraject. Tot slot: hoe hoger het niveau van de opleiding die het kind volgt, hoe vaker de ouder vindt dat het kind de keuze zelf kan of moet maken (dit blijkt vooral bij niveau 3 en 4).

Vergelijken we deze bevindingen met bevindingen in het onderzoek onder de leerlingen (*Kenmerkend mbo*), dan blijkt dat zowel de ouders als de leerlingen in meerderheid van mening zijn dat men op grond van adequate informatie een keuze voor een opleiding heeft kunnen maken, maar de leerlingen zijn daar iets meer van overtuigd dan de ouders.

7.3 Switchen

13% van de kinderen van de ouders in het onderzoek is één of meerdere keren vóór het einde van de opleiding overgestapt naar een andere opleiding binnen het mbo. De leerlingen in de sector zorg en welzijn zijn minder vaak geswitcht, en de leerlingen in de sector economie juist vaker dan het landelijk gemiddelde; de techniekleerlingen zitten precies op dat gemiddelde.

Figuur 16: Reacties op 'Is uw kind binnen het mbo wel eens van opleiding veranderd (zonder de eerdere opleiding af te maken)?' (totale groep, n = 513)

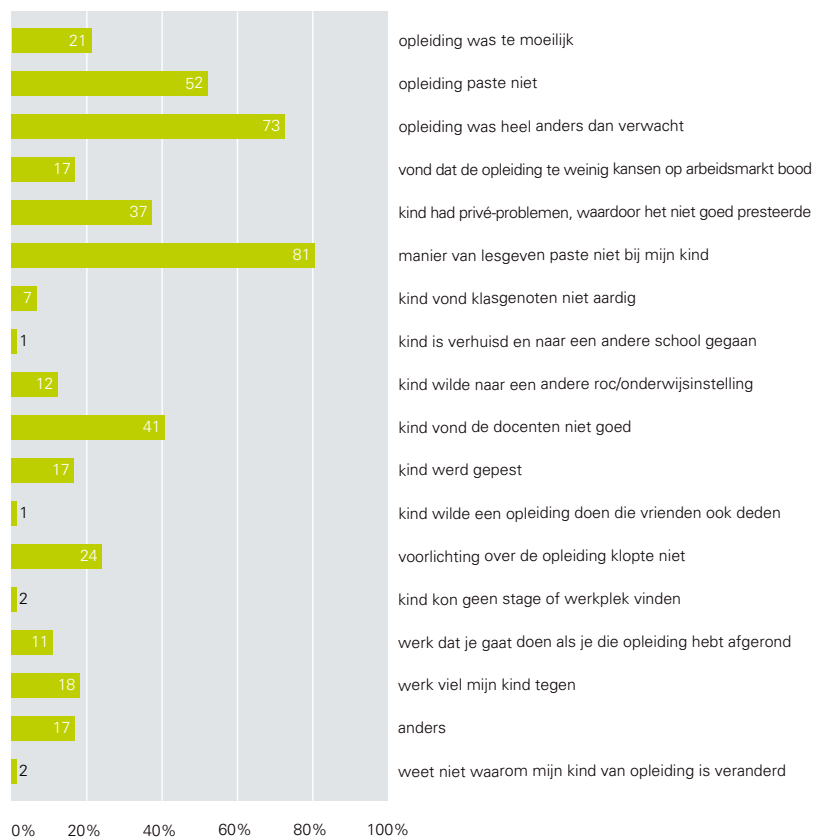
Binnen de sector economie zijn er dus veel leerlingen die eerder een andere opleiding hebben gevolgd. De techniekleerlingen in het onderzoek blijken het meest trouw aan hun sector. Mogelijk speelt het meer concrete beroepsperspectief van opleidingen in techniek en zorg en welzijn hier een rol: bij veel economieopleidingen is minder duidelijk wat het dagelijkse werk zal gaan inhouden, waardoor leerlingen mogelijk vaker gaandeweg tot de conclusie komen dat een opleiding niet bij hen past.

De bevindingen in het onderzoek zijn hier gebaseerd op een kleine groep switchers binnen de respondentengroep en moeten daarom voorzichtig worden benaderd.

Allochtonen switchen vaker dan autochtonen, en doen dat ook vaker meerdere keren. In hoeverre dit ligt aan de informatievoorziening over de opleidingen kan niet met zekerheid worden gezegd, maar het verschil is opvallend. Het lijkt erop dat kinderen van allochtone ouders vaker een opleiding van een lager niveau verlaten dan andere groepen. Als dit zo is, dan zou dit een aanwijzing kunnen zijn dat kinderen van allochtone afkomst vaker aan een opleiding van een te laag niveau beginnen, en deze vervolgens vaker afbreken. Nader onderzoek is hier nodig.

Van de leerlingen die een of meerdere keren van opleiding zijn veranderd, volgde 72% eerder een BOL-opleiding, 22% een BBL-opleiding; 6% van de ouders geeft aan niet te weten om welke leerweg het ging.

De grootste groep ouders van switchers geeft aan dat hun kind van opleiding is veranderd omdat de manier van lesgeven niet goed bij het kind paste. Daarnaast werd geswitcht omdat de opleiding niet voldeed aan de verwachtingen of niet paste bij de persoonlijkheid van het kind. Als vierde reden wordt genoemd dat het kind de docenten niet goed vond. Bij 37% van de switchers waren privéproblemen de oorzaak van de overstap. Concluderend kunnen we dus stellen dat switchen volgens de ouders vooral het gevolg is van factoren bij de school en minder van factoren bij het kind zelf.

Figuur 17: Reacties op 'Waarom is uw kind van opleiding veranderd?' (meerdere antwoorden mogelijk, totale groep switchers, n = 68)

7.4 Medische en sociale problemen

In het onderzoek is aan de ouders een aantal veel voorkomende factoren voor schooluitval voorgelegd. Hun werd gevraagd of deze sociale en medische problemen zich bij hun kind voordoen.

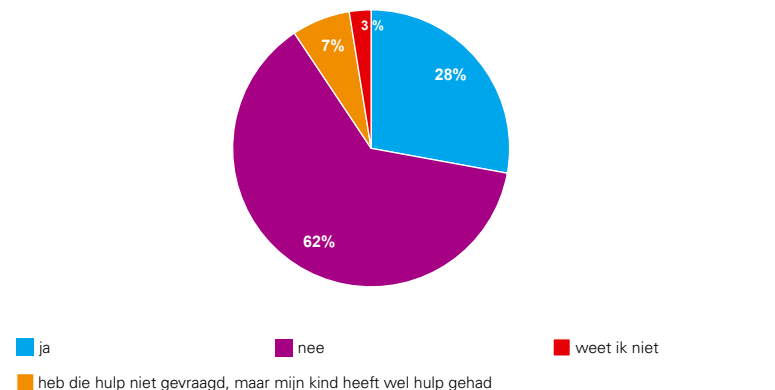
De meest voorkomende problemen zijn volgens de ouders medische problemen (ADHD etc.: 17%), dyslexie (15%) en het gebruik van softdrugs (15%).

10% van de ouders geeft aan dat het kind een 'rugzakindicatie' heeft.

Eveneens 10% geeft aan dat het kind geen contact heeft met een van de ouders. 8% noemt mishandeling.

Hoewel cijfers over de landelijke gemiddelden ontbreken, lijken dit vrij hoge scores te zijn. Relatief veel mbo'ers lijken dus te kampen met forse problemen, die kunnen bijdragen aan schooluitval.

Een relatief grote groep ouders heeft wel eens professionele hulp ingeschakeld bij de opvoeding van hun kind.

Figuur 18: Reacties op 'Heeft u wel eens professionele hulp ingeschakeld voor de opvoeding van uw kind?' (totale groep, n = 513)

7.5 Conclusie

De ouders lijken redelijk betrokken te zijn geweest bij de keuze voor de opleiding die hun kind volgt, maar die betrokkenheid beperkt zich tot de meer voor de hand liggende manieren om informatie te verzamelen en het geven van een oordeel. De meeste ouders achten zich goed in staat om het kind te begeleiden bij het maken van een keuze, en hebben dat tot op zekere hoogte ook gedaan. Daarbij beperkt de grote meerderheid van hen zich tot het bezoeken van open dagen en het zoeken naar informatie over de school.

Zowel de ouders als de leerlingen zijn in meerderheid van mening dat men op grond van adequate informatie een keuze voor een opleiding heeft kunnen maken, maar de leerlingen zijn daar iets meer van overtuigd dan de ouders.

13% van de kinderen van de ouders in het onderzoek is één of meerdere keren vóór het einde van opleiding overgestapt naar een andere opleiding binnen het

mbo. De leerlingen in de sector zorg en welzijn zijn minder vaak geswitcht, en de leerlingen in de sector economie juist vaker dan het landelijk gemiddelde; de techniekleerlingen zitten precies op dat gemiddelde.

De grootste groep ouders van switchers geeft aan dat hun kind van opleiding is veranderd omdat de manier van lesgeven niet goed bij het kind paste. Daarnaast werd geswitcht omdat de opleiding niet voldeed aan de verwachtingen of niet paste bij de persoonlijkheid van het kind.

Relatief veel mbo'ers lijken te kampen met forse medische of sociale problemen die kunnen bijdragen aan schooluitval. De meest voorkomende problemen zijn volgens de ouders medische problemen, dyslexie en het gebruik van softdrugs. Een relatief grote groep ouders (28%) heeft wel eens professionele hulp ingeschakeld bij de opvoeding van het kind.

8 Netwerken van ouders en leerlingen

8.1 Inleiding

In dit hoofdstuk gaan we na hoe de netwerken van de ouders en de mbo-leerlingen zijn samengesteld en in hoeverre die netwerken op elkaar lijken. Deze onderzoeksvraag komt voort uit het onderzoek *Kenmerkend vmbo*: hier bleek dat vmbo'ers zich opvallend vaak in netwerken bevinden van mensen van een zelfde opleidingsniveau en een zelfde welstandsklasse. De vraag is nu of dit bij mbo'ers ook het geval is, en in hoeverre ook het netwerk van de ouders van mbo'ers past in dit beeld.

Hiertoe zijn in dit onderzoek aan de ouders vragen gesteld over de samenstelling van hun eigen netwerk en over de samenstelling van het netwerk van hun kind. De netwerken van de mbo-leerlingen zijn in *Kenmerkend mbo* onderzocht vanuit het perspectief van de leerlingen. De uitkomsten van deze onderzoeken worden hier vergeleken.

Tenslotte is specifiek gekeken naar het contact van de ouders met het eigen kind. Wat vinden de ouders daarin belangrijk?

8.2 Netwerk van de ouders

8.2.1 Kenmerken

De ouders in het onderzoek hebben in meerderheid (54%) een netwerk waarin de meeste mensen elkaar kennen. Voor 34% van hen geldt dat niet; zij bewegen zich in verschillende kringen. De ouders van leerlingen in de sector techniek zijn het het minst vaak eens met de stelling dat (bijna) al hun vrienden elkaar kennen; de ouders van leerlingen in de sector economie het vaakst. En kijken we naar de niveaus, dan blijkt dat de ouders van leerlingen van niveau 1 het significant vaker eens zijn met de stelling dat (bijna) al hun vrienden elkaar kennen dan de ouders van leerlingen van de andere niveaus.

Een ongeveer even grote groep ouders (56%) geeft aan dat hun vrienden en zij grotendeels dezelfde opvattingen hebben. Bij de ouders van leerlingen van niveau 1 is dit het minst vaak het geval; bij de ouders van leerlingen van niveau 2 het vaakst.

Wat betreft etnische samenstelling beschikken de mbo-ouders over een wat meer diverse vriendenkring. 43% geeft aan dat de meesten van hun vrienden dezelfde etnische achtergrond hebben als zichzelf, maar eveneens 43% zegt dat dat voor hen niet geldt. Het relatief hoge percentage ouders met vrienden uit andere etnische groepen kan een aanwijzing zijn voor voortschrijdende integratie in Nederland. De allochtone ouders onderscheiden zich hier duidelijk van de autochtone: zij hebben veel vaker vrienden uit andere etnische groepen. De ouders met een hoog opleidingsniveau hebben iets minder vaak vrienden uit andere etnische groepen. Dit zou erop kunnen wijzen dat opleidingsniveau een sterke factor is bij het vormen van netwerken: mensen met een zelfde opleidingsniveau zoeken elkaar op. De ouders van leerlingen in de technische sector (48%) geven significant vaker dan de ouders van leerlingen in de andere sectoren aan dat zij vrienden hebben uit andere etnische groepen.

Hoe is de verdeling als we kijken naar de mate waarin de ouders vrienden hebben van hun eigen leeftijd? 46% geeft aan vooral vrienden van hun eigen leeftijd te hebben; eveneens 46% geeft aan dat dat voor hen niet opgaat. Opvallend is dat de hoog opgeleide ouders vaker vrienden van hun eigen leeftijd hebben dan de lager opgeleide ouders. En bij de ouders van leerlingen in de sector techniek lijkt dit iets vaker het geval te zijn dan bij de ouders van leerlingen in de andere sectoren, maar de verschillen zijn niet groot.

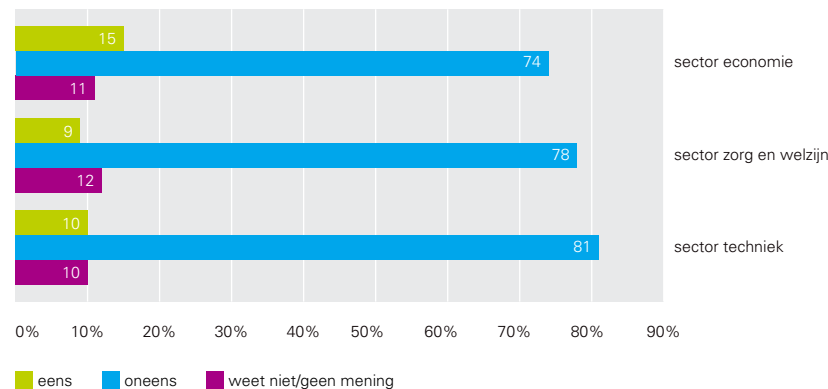
De ouders hebben in meerderheid een vriendenkring die divers is qua levensfase. Voor 53% geldt dat niet al hun vrienden kinderen hebben in dezelfde leeftijdscategorie.

De ouders van mbo-leerlingen beschikken in meerderheid (58%) over meerdere netwerken: hun sociale leven speelt zich niet (grotendeels) binnen één netwerk af. Voor 31% van de ouders lijkt dat wél te gelden: binnen hun vriendenkring kent iedereen elkaar. Autochtonen hebben wat vaker netwerken waarin iedereen elkaar kent dan allochtonen. De ouders van leerlingen in de sector techniek zijn het minder vaak eens met de stelling dat al hun vrienden elkaar kennen, maar geven ook vaker aan dat ze niet weten of dat zo is, dan de ouders van leerlingen in de andere sectoren. En de ouders van leerlingen van niveau 1 lijken significant vaker een vriendenkring te hebben waarin iedereen elkaar kent.

Ongeveer een derde deel (34%) van de ouders begeeft zich grotendeels in één netwerk. Deze groep organiseert zijn netwerken dus niet verticaal, hoewel het

horizontale netwerk waarin zij zich begeven wel diverser van samenstelling lijkt dan de netwerken die we in het vmbo-onderzoek aantreffen.

De vrienden van de ouders komen uit verschillende sferen, ook uit de werksfeer. De allochtone ouders hebben vaker dan gemiddeld vrienden die in dezelfde branche werken als zichzelf, maar ook binnen die groep geldt dat het merendeel (ook) vrienden heeft met ander werk. De ouders met een hoger opleidingsniveau hebben iets vaker vrienden opgedaan op het werk. De ouders van leerlingen in de sector techniek lijken iets minder vaak vrienden te hebben die in dezelfde branche werken als zichzelf, maar de verschillen met de ouders van leerlingen in de andere sectoren zijn klein. En de ouders van leerlingen van niveau 1 weten minder vaak of het merendeel van hun vrienden in dezelfde branche werken als zichzelf.

Figuur 19: Reacties op 'De meesten van mijn vrienden werken in dezelfde branche als ik.' (totale groep naar sector leerling, n = 513)

79% van de respondenten geeft aan dat hun vrienden overwegend niet hetzelfde type functie hebben als zichzelf. Allochtonen hebben daarentegen wel vaker vrienden met een functie van hetzelfde type. Hoe hoger het opleidingsniveau van de ouder, hoe vaker men vrienden heeft met hetzelfde type functie. De ouders van leerlingen in de sector techniek hebben minder vaak vrienden met hetzelfde type functie, maar de verschillen met de ouders van leerlingen in de andere sectoren zijn niet groot.

60% van de ouders geeft aan veel vrienden te hebben die in koopkracht afwijken van henzelf. Voor 21% geldt dat de meesten van hun vrienden ongeveer evenveel te besteden hebben als zichzelf. Er lijken geen grote verschillen te zijn tussen de allochtone en de autochtone ouders in de mate waarin hun vriendenkring

economisch homogeen is, maar door het grote aantal allochtonen dat onzeker is over de koopkracht van hun vrienden, is dit niet helemaal duidelijk vast te stellen. Hoe hoger hun opleidingsniveau, hoe vaker de ouders aangeven dat hun vrienden ongeveer evenveel te besteden hebben als zichzelf. De ouders van leerlingen in de sector economie zijn het vaakst (26%) eens met de stelling dat de meesten van hun vrienden ongeveer evenveel te besteden hebben als zichzelf. En de ouders van leerlingen van de niveaus 3 en 4 zeggen dit vaker dan de ouders van leerlingen van niveau 1 en 2.

Wanneer het gaat om de woonsituatie in het netwerk van de ouders zien we iets minder diversiteit. Toch geeft nog altijd een meerderheid, 56%, aan dat de woonsituatie van hun vrienden afwijkt van die van henzelf. Opvallend is dat de allochtone ouders veel vaker dan de autochtone ouders vrienden hebben met ongeveer dezelfde woonsituatie als zichzelf. De ouders van leerlingen in de sector techniek lijken iets minder vaak vooral vrienden te hebben die ongeveer dezelfde woonsituatie hebben als zichzelf, dan de ouders van leerlingen in de andere sectoren.

59% van de ouders heeft niet hetzelfde opleidingsniveau als het merendeel van hun vrienden. Bij 28% is dat wél het geval. Op grond van de gegevens tot nu toe kunnen we concluderen dat de ondervraagde ouders in meerderheid beschikken over netwerken waarin verschillende sociaal-economische lagen vertegenwoordigd zijn. Hoe hoger het niveau van de opleiding van de ouders, hoe vaker zij vrienden hebben met hetzelfde opleidingsniveau. Vooral bij het middelbare en het hogere niveau is opleiding een belangrijke factor in de samenstelling van de vriendenkring.

Wat betreft opleidingsniveau lijken de ouders van leerlingen in de sector economie nog het meest over een homogene vriendenkring te beschikken. En de ouders van leerlingen van niveau 1 geven het vaakst aan niet te weten of hun vrienden voornamelijk hetzelfde opleidingsniveau hebben als zichzelf. Hoe hoger het niveau van de mbo-leerling, hoe vaker zijn/haar ouders vrienden hebben met hetzelfde opleidingsniveau als zichzelf, maar op alle niveaus van de leerlingen geldt dat een ruime meerderheid van de ouders vrienden heeft die niet hetzelfde opleidingsniveau hebben als zichzelf.

49% van de ouders is het eens met de stelling dat de meesten van hun vrienden dezelfde interesses hebben als zichzelf. Voor 40% geldt dat niet. Opvallend is dat het veel vaker geldt voor autochtone ouders dan voor allochtone ouders. Er lijken

lichte aanwijzingen te zijn dat een hoger opleidingsniveau betekent dat men (iets) vaker vrienden heeft met dezelfde interesses. Ouders van leerlingen in de sector economie zijn het significant vaker eens met de stelling dat de meesten van hun vrienden dezelfde interesses hebben als zichzelf, dan ouders van leerlingen in de andere sectoren. En hoe hoger het niveau van het kind, hoe vaker de ouders het eens zijn met de stelling. De breuklijn zit tussen de niveaus 2 en 3.

Wanneer we vragen naar specifieke activiteiten, om zo na te gaan of de respondenten hun netwerken daadwerkelijk verticaal organiseren, zien we een ander beeld. Slechts 22% van de ouders heeft vrienden met wie zij alleen sporten. Met name hoog opgeleiden hebben vaker speciale sportvrienden en geven hiermee dus meer blijk van verticale netwerkvorming.

59% van de respondenten geeft echter wel aan dat ze beslissing omtrent wie van hun vrienden ze zullen bellen, afhangt van de activiteit die ze willen gaan doen. Er zijn voorzichtige aanwijzingen dat de ouders van leerlingen van de hogere niveaus 3 en 4 iets vaker hun vrienden per activiteit selecteren. Het hoge aantal 'niet-weters' onder de ouders van leerlingen van niveau 1 maakt het echter moeilijk om hier een definitieve conclusie te trekken.

8.2.2 Samenvatting

Samenvattend kunnen we stellen dat uit het onderzoek naar voren komt dat de netwerken van de ouders van mbo-leerlingen redelijk divers zijn wat betreft etnische en sociaal-economische samenstelling. In die zin beschikken de ouders over meer diverse contacten dan de vmbo'ers in *Kenmerkend vmbo*, die zich grotendeels in dezelfde sociaal-economische laag bewegen. De aanwijzingen voor een verticale organisatie van de netwerken van de ouders van mbo-leerlingen zijn echter zwak. Het lijkt erop dat de mbo-ouders hun activiteiten grotendeels 'traditioneel' organiseren, zij het binnen een vriendenkring die redelijk divers van samenstelling is.

8.3 Netwerk van de leerlingen

8.3.1 Kenmerken (volgens de ouders)

In hoeverre de kinderen al hun vrienden kennen is op twee manieren getoetst. Allereerst is de ouders gevraagd te reageren op de stelling dat (*bijna*) alle vrienden van hun kind elkaar kennen. Het merendeel, 54%, van de ouders geeft aan dat de

vrienden van hun kind elkaar onderling bijna allemaal kennen, en 31% geeft aan dat hun kind diverse netwerken heeft. Allochtone ouders weten veel minder vaak dan autochtone ouders of de vrienden van hun kinderen elkaar kennen of niet. Het lijkt erop dat kinderen van hoog opgeleide ouders vaker een vriendenkring hebben waarbinnen niet alle vrienden elkaar kennen. Hoe hoger het niveau van het kind, hoe minder vaak de ouders aangeven dat (bijna) alle vrienden uit de vriendenkring van het kind elkaar kennen.

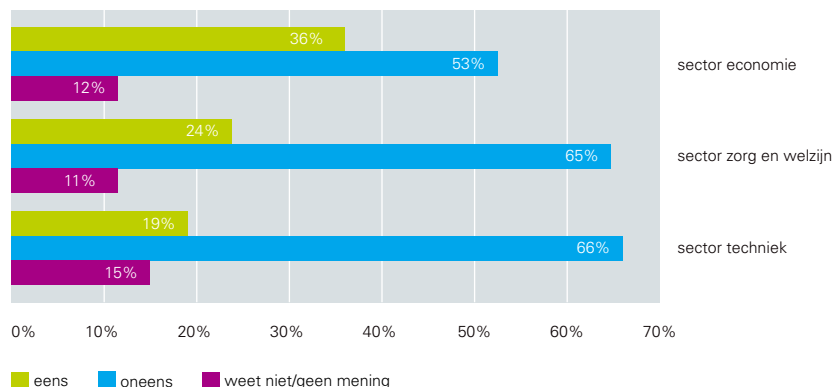
Vervolgens is dit onderwerp nader onderzocht door de ouders te vragen of zij het eens zijn met de stelling dat *alle* vrienden van hun kind elkaar kennen. In antwoord op deze stelling geeft nog altijd 32% aan dat dit het geval is: de kinderen van een derde van de ouders hebben dus een vriendenkring waarin iedereen elkaar kent. Techniekleerlingen hebben vaker een vriendenkring waarbinnen iedereen iedereen kent. Hoe hoger het opleidingsniveau van de ouders, hoe vaker zij aangeven dat alle vrienden van hun kind elkaar kennen. Vooral het verschil tussen de lager opgeleide ouders enerzijds en de middelbaar en hoger opgeleide ouders anderzijds is groot. En hoe hoger het niveau van de opleiding van het kind, hoe minder vaak de ouders het eens zijn met de stelling dat alle vrienden van het kind elkaar kennen.

Volgens 53% van de ouders heeft hun kind vooral vrienden van dezelfde leeftijd. 33% geeft aan dit niet zo is. Dit wijst erop dat de vriendenkring van de kinderen op dit vlak redelijk homogeen is. Hoe hoger opgeleid de ouders, hoe vaker hun kind (volgens hen) vooral vrienden van dezelfde leeftijd heeft.

Ruim de helft van de ouders geeft aan dat hun kind vrienden heeft uit verschillende etnische groepen. Voor (opnieuw) ongeveer een derde geldt dit niet. Techniekleerlingen hebben significant minder vaak vrienden uit andere etnische groepen dan kinderen die een opleiding volgen in de andere sectoren. Zoals te verwachten valt, hebben kinderen van allochtone ouders vaker een etnisch diverse vriendenkring. Het lijkt erop dat een hoge opleiding van de ouder vaker samengaat met een kind met een (meer) etnisch homogene vriendenkring. Ouders van leerlingen van niveau 1 geven significant vaker aan dat hun kind vrienden heeft uit andere etnische groepen.

Een meerderheid van de ouders, 61%, geeft aan dat hun kind vooral vrienden heeft die op andere opleidingen zitten. 26% geeft aan dat dat niet zo is. Terwijl techniekleerlingen op andere vlakken een wat meer homogene vriendenkring

lijken te hebben, blijken zij juist het minst vaak vrienden te hebben die dezelfde opleiding volgen als zij. Hoger opgeleide ouders lijken iets vaker aan te geven dat hun kind vooral vrienden heeft van dezelfde opleiding. En leerlingen van niveau 1 hebben veel vaker vooral vrienden die op dezelfde opleiding zitten als zichzelf.

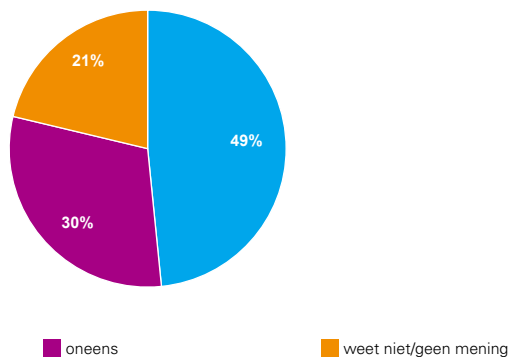
Figuur 20: Reacties op 'De meeste vrienden van mijn kind zitten op dezelfde opleiding als mijn kind.' (totale groep naar sector leerling, n = 513)

27% van de ouders geeft aan dat hun kind vooral vrienden heeft met evenveel koopkracht als hun kind. Bijna de helft, 49%, van de ouders ziet daarentegen economische diversiteit in de vriendenkring van hun kind. Autochtone ouders zijn het in meerderheid (51%) oneens met de stelling dat de vrienden van hun kind ongeveer evenveel geld te besteden hebben als hun kind, maar zijn het wel significant vaker eens (27%) met deze stelling dan allochtonen (16%). Dit zou erop kunnen wijzen dat de vriendenkring van autochtone leerlingen iets vaker economisch homogeen is. Hoe hoger de opleiding van de ouders, hoe vaker zij aangeven dat de vrienden van hun kind ongeveer evenveel geld te besteden hebben als hun kind. En tot slot: ook de ouders van leerlingen van niveau 1 geven vaker dan de ouders van leerlingen van de andere niveaus aan dat de vrienden van hun kind ongeveer evenveel geld te besteden hebben als hun kind.

De groep ouders die diversiteit ziet in de woonsituatie binnen de vriendenkring van hun kind is ongeveer even groot als de groep die diversiteit ziet in de koopkracht binnen die vriendenkring. Slechts 25% van de ouders vindt dat de meeste vrienden van hun kind ongeveer dezelfde woonsituatie hebben als hun kind. Allochtonen geven significant vaker aan dat de vrienden van hun kind in een ongeveer even groot huis wonen als hun kind. Opvallend genoeg zijn hoger

opgeleide ouders het vaker oneens met de stelling dat de vrienden van hun kind in een ongeveer even groot huis wonen als hun kind. De vrienden hebben weliswaar ongeveer evenveel te besteden, maar komen blijkbaar uit huishoudens die qua inkomen verschillen van dat van hen.

49% van de ouders vindt dat hun kind dezelfde opvattingen heeft als het merendeel van zijn vrienden. 30% van de ouders is van mening dat de vrienden voor het merendeel andere opvattingen hebben. De ouders van economieleerlingen geven verreweg het vaakst (56%) aan dat hun kind opvattingen deelt met het merendeel van zijn vrienden. De ouders van techniekleerlingen zijn het daarmee het minst vaak eens (43%). De allochtone ouders hebben minder zicht op de opvattingen van de vrienden van hun kind dan de autochtone ouders. Er lijkt een lichte aanwijzing te zijn dat de autochtone ouders vaker dan de allochtone zien dat de vrienden van hun kind dezelfde opvattingen hebben als hun kind. Vooral kinderen van middelbaar opgeleide ouders delen hun opvattingen met vrienden. En de ouders van leerlingen van niveau 1 zijn het significant vaker eens met de stelling dat hun kind opvattingen deelt met het merendeel van zijn vrienden, dan de ouders van leerlingen van de andere niveaus.

Figuur 21: Reacties op 'De meeste vrienden van mijn kind hebben dezelfde opvattingen als mijn kind.'
(totale groep, n = 513)

52% van de ouders is van mening dat hun kind interesses deelt met het merendeel van zijn vrienden. 29% van de ouders is het daarmee oneens; zij zien dat hun kind andere interesses heeft dan de vrienden. Bezien over de sectoren van de leerlingen zijn de ouders van economieleerlingen het vaakst eens (56%) met de stelling dat hun kind interesses deelt met het merendeel van zijn vrienden;

de ouders van techniekleerlingen zijn het daar het minst vaak mee eens (49%) en het vaakst mee oneens (33%). Autochtone ouders geven ook het vaakst aan dat hun kind interesses deelt met zijn vrienden (54%). Allochtone ouders weten dit het vaakst niet (42%). Ook hier geven middelbaar opgeleide ouders het vaakst (56%) aan dat ze het eens zijn met de stelling.

65% van de ouders geeft aan dat hun kind vrienden selecteert op basis van de activiteit die het wil gaan ondernemen. Leerlingen in de sector zorg en welzijn selecteren het vaakst vrienden op basis van activiteit, die in de sector techniek het minst vaak (60%). De autochtone ouders geven significant vaker aan dat hun kind vrienden selecteert op basis van activiteit. Middelbaar en hoog opgeleide ouders geven vaker (ongeveer twee van de drie) aan dat hun kind dit doet dan laag opgeleide ouders.

Een derde deel (34%) van de ouders geeft aan het eens te zijn met de stelling dat hun kind speciale sportvrienden heeft. Dit is aanzienlijk minder dan bij de vorige vraag over selectie naar activiteit, maar dit kan liggen aan het feit dat hier naar een specifieke activiteit wordt gevraagd. Opvallend genoeg geven de ouders van allochtone afkomst het vaakst aan (37%) dat hun kind speciale sportvrienden heeft. Autochtone ouders zijn het vaakst oneens met die stelling (53%). 32% van de allochtone ouders geeft aan dit niet te weten. Hoe hoger de ouders zijn opgeleid, hoe vaker zij aangeven (36-39%) dat hun kind speciale sportvrienden heeft. Vooral het verschil tussen de laag opgeleide ouders en de ouders met de hogere opleidingsniveaus is hier groot. Een hoger opleidingsniveau van de ouder maakt dat het kind meer tekenen van verticale netwerkvorming op basis van interesse vertoont. En hoe hoger het niveau van de opleiding van het kind, hoe vaker de ouders aangeven dat hun kind speciale sportvrienden heeft.

8.3.2 Samenvatting

Samenvattend kunnen we stellen dat de ouders van mbo'ers een beeld schetsen van een redelijk homogene vriendenkring van hun kind. Veel kinderen begeven zich in één netwerk van vrienden waarin men elkaar vaak kent. Hoger opgeleide ouders hebben vaker een kind dat zich in verschillende netwerken begeeft. In economische zin is de vriendenkring volgens de ouders niet zo homogeen; ruim de helft ziet verschillen in koopkracht en woonsituatie. Eveneens ongeveer de helft van de ouders geeft aan dat hun kind interesses en opvattingen deelt met vrienden. Twee derde van de ouders geeft aan dat hun kind contacten selecteert op basis van activiteit, maar slechts een derde zegt dat hun kind

speciale sportvrienden heeft. Van grootschalige verticale netwerkvorming onder de kinderen van mbo-ouders lijkt dus geen sprake te zijn.

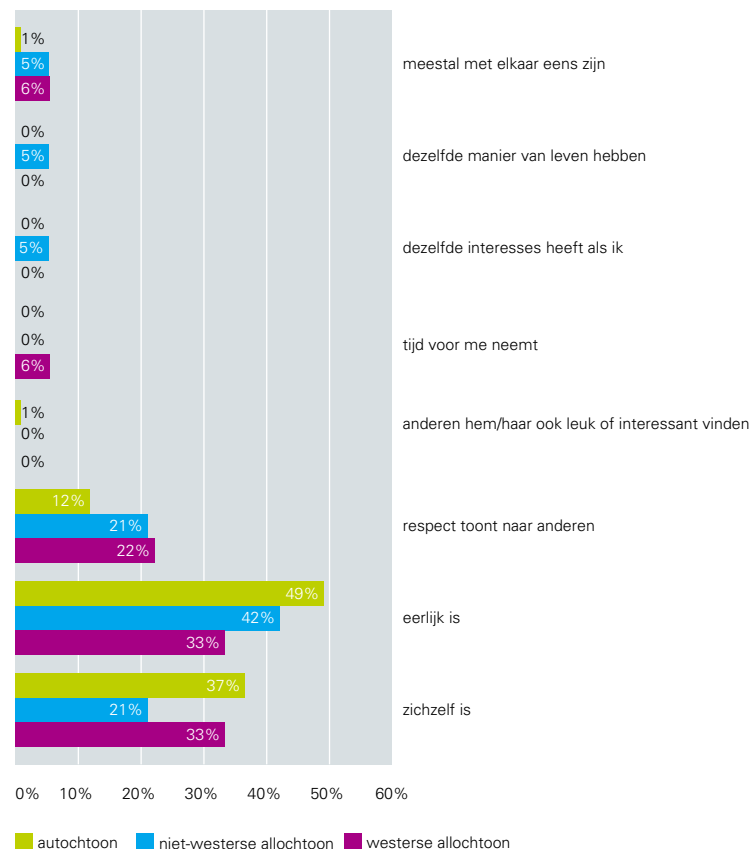
8.3.3 Vergelijking met het leerlingenonderzoek

Bij een vergelijking van de gegevens over de netwerken van mbo-leerlingen uit dit onderzoek met gegevens uit het leerlingenonderzoek (*Kenmerkend mbo*) blijkt dat er verschillen zijn tussen de door de ouders aangewezen kenmerken van die netwerken en de kenmerken die de leerlingen zelf aangeven. De leerlingen schetsen een vriendenkring die meer divers van samenstelling is dan hun ouders lijken te denken. Zij geven aan een vriendenkring te hebben die uit meer ‘bronnen’ bestaat en waar ook meer economische diversiteit in zichtbaar is dan zou passen in het beeld dat de ouders van die netwerken hebben. Ouders en leerlingen schetsen wel allebei het beeld dat verticale netwerkvorming (nog) niet gangbaar is onder mbo’ers.

8.4 Contact met het kind

De ouders in het onderzoek hechten in het contact met hun kind vooral aan eerlijkheid en ‘het zichzelf zijn’ van het kind. Daarnaast is ‘respect tonen’ belangrijk. Andere zaken zijn nauwelijks van belang. Ouders van dochters vinden het iets belangrijker dat hun kind eerlijk is, terwijl ouders van zonen iets sterker de nadruk leggen op authenticiteit, maar de verschillen zijn klein.

Tussen de ouders van verschillende etnische achtergrond zijn er wel grote verschillen. De autochtone ouders hechten veel sterker aan de authenticiteit van hun kind dan de allochtone ouders, wat het vermoeden dat dit een typisch ‘westerse’ waarde is, bevestigt. Ook aan de eerlijkheid van het kind hechten de allochtone ouders iets minder waarde dan de autochtone. ‘Respect tonen’ vinden de allochtone ouders juist belangrijker, en zij hechten iets sterker aan overeenkomsten met het kind (‘het met elkaar eens zijn’, ‘dezelfde manier van leven hebben’ en ‘interesses delen’). De hoger opgeleide ouders zijn het meest gehecht aan authenticiteit, maar ze zijn minder dan de ouders van de andere opleidingsniveaus gehecht aan eerlijkheid.

Figuur 22: Reacties op ‘Wat vindt u het belangrijkste in het contact met uw kind?’ (totale groep naar etniciteit ouder, n = 513)

Vergelijken we deze bevindingen met bevindingen in het onderzoek onder de leerlingen (*Kenmerkend mbo*), dan blijkt dat zowel de ouders als de leerlingen in het contact met elkaar sterk gericht zijn op authenticiteit en eerlijkheid. Deze waarden zijn ook van groot belang in het contact tussen de leerlingen en hun vrienden. Andere zaken, zoals ‘het meestal met elkaar eens zijn’, zijn minder belangrijk. De ouders vinden het vrijwel niet belangrijk dat het kind tijd voor hen vrijmaakt; de leerlingen vinden het iets belangrijk dat de ouders dat wél voor hen doen.

8.5 Conclusie

Alles overziend kunnen we stellen dat er flinke overeenkomsten zijn tussen de netwerken van de ouders en de netwerken van de mbo-leerlingen, althans zoals deze laatste door de ouders worden ingeschat.

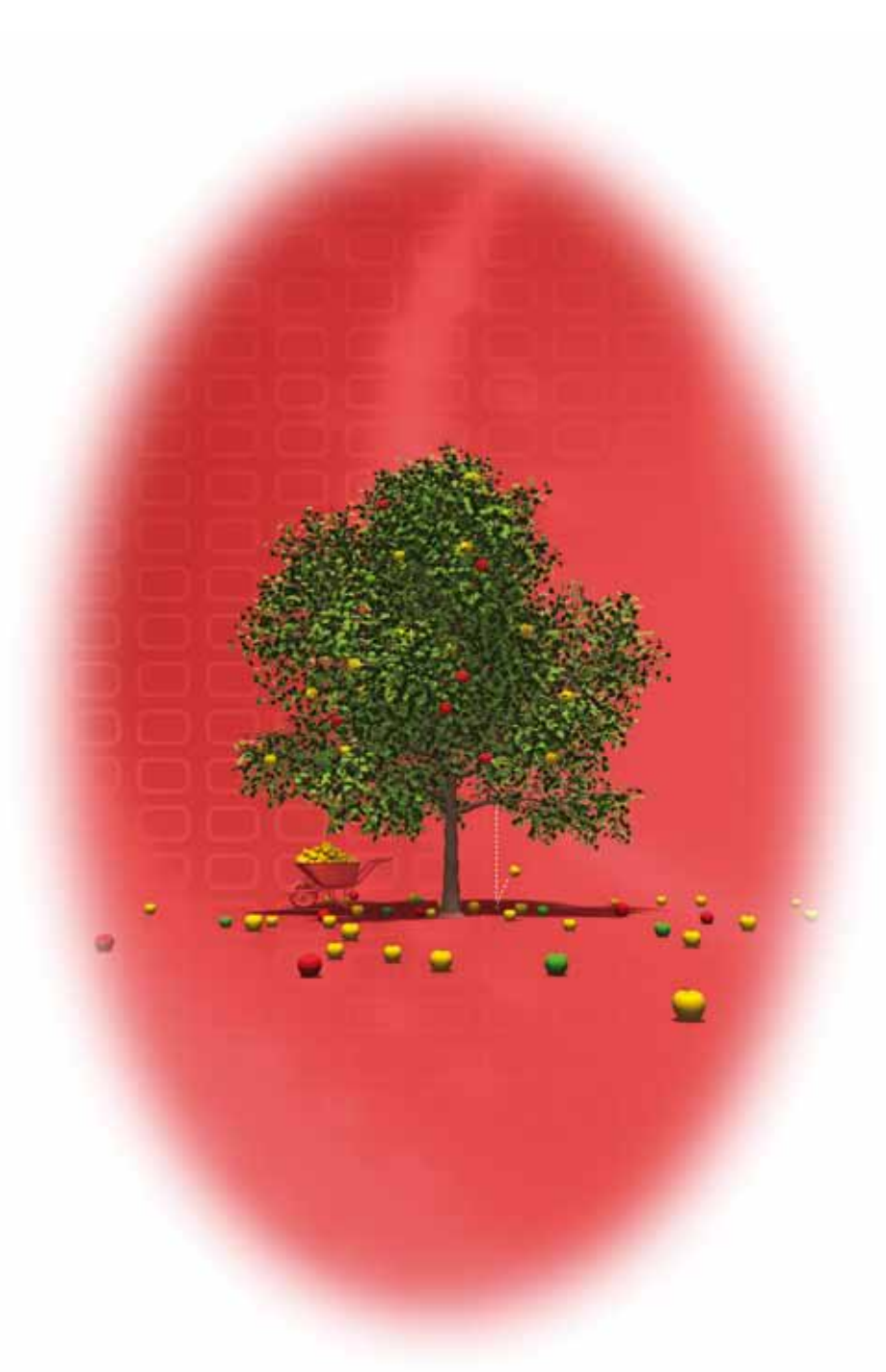
De netwerken van de ouders van mbo-leerlingen zijn redelijk divers wat betreft etnische en sociaal-economische samenstelling. De aanwijzingen voor een verticale organisatie van de netwerken van de ouders van mbo-leerlingen zijn echter zwak. Het lijkt erop dat de mbo-ouders hun activiteiten grotendeels 'traditioneel' organiseren, zij het binnen een vriendenkring die redelijk divers van samenstelling is.

De ouders van mbo'ers schetsen een beeld van een redelijk homogene vriendenkring van hun kind. Veel kinderen begeven zich in één netwerk van vrienden waarin men elkaar vaak kent. De kinderen hebben, naar inschatting van hun ouders, wel vaker een etnisch diverse vriendenkring en ook vaker vrienden van dezelfde leeftijd dan de ouders. Dit is verklaarbaar vanuit de leeftijd van de kinderen. In algemene zin komen ouders en kinderen hier redelijk overeen: de vriendenkring mag redelijk divers lijken, maar van verticale netwerkvorming is niet duidelijk sprake.

Er is wel verschil tussen het beeld van het netwerk van de mbo-leerlingen zoals zij dat zelf hebben (en zoals gevonden in *Kenmerkend mbo*) en het beeld dat hun ouders hiervan hebben. De leerlingen schetsen een vriendenkring die meer divers van samenstelling is dan hun ouders lijken te denken. Ouders en leerlingen schetsen wel allebei het beeld dat verticale netwerkvorming (nog) niet gangbaar is onder mbo'ers.

De ouders in het onderzoek hechten in het contact met hun kind vooral aan eerlijkheid en 'het zichzelf zijn' van het kind. Daarnaast is 'respect tonen' belangrijk. Andere zaken zijn nauwelijks van belang. Er zijn hier wel verschillen tussen ouders van verschillende etnische achtergrond.

Zowel de ouders als de leerlingen zijn in het contact met elkaar sterk gericht op authenticiteit en eerlijkheid. Deze waarden zijn ook van groot belang in het contact tussen de leerlingen en hun vrienden.

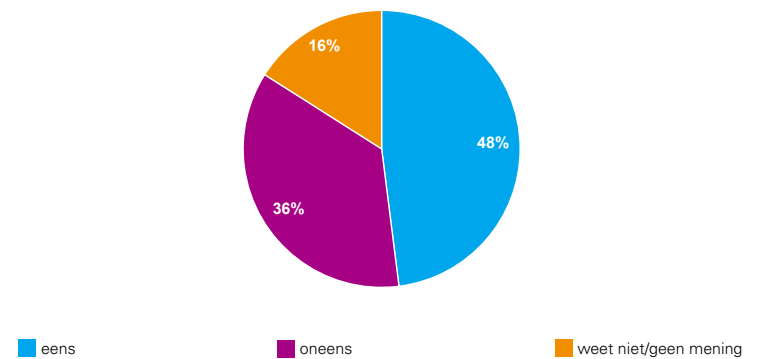
9 Maatschappelijke betrokkenheid

9.1 Inleiding

In dit onderzoek is ook gekeken naar de mate waarin de ouders hun kinderen maatschappelijk betrokken achten en naar hun mening over hoe die betrokkenheid zich uit. De generatie Einstein wordt gezien als een zeer betrokken generatie. In hoeverre zien de ouders de kenmerken van die betrokkenheid terug bij hun kinderen?

9.2 Interesse in de wereld

48% van de ouders is het eens met de stelling 'Mijn kind is geïnteresseerd in het nieuws'. 36% is het niet eens met die stelling. De moeders zien iets vaker belangstelling voor het nieuws bij hun kind dan de vaders. Allochtone ouders weten vaker niet of hun kind interesse heeft in het nieuws, maar zij zijn het ongeveer even vaak eens met de stelling als autochtone ouders. En de ouders van leerlingen van niveau 4 geven significant vaker aan dat hun kind geïnteresseerd is in het nieuws dan de ouders van leerlingen van de andere niveaus.

Figuur 23: Reacties op 'Mijn kind is geïnteresseerd in het nieuws.' (totale groep, n = 513)

Slechts 26% van de ouders vindt dat hun kind zich vaak bezighoudt met problemen in de wereld. Ouders van zonen zijn het vaker oneens met de stelling dat hun kind belangstelling heeft voor de wereldproblematiek dan ouders van dochters. Hoe hoger het niveau van de opleiding van de leerling, hoe vaker hij/zij zich bezighoudt met problemen in de wereld.

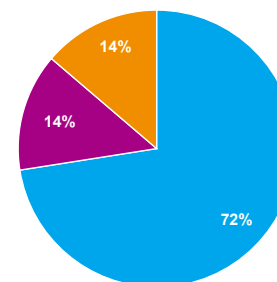
Hoewel de leerlingen volgens de ouders relatief weinig belangstelling tonen voor de wereldproblemen, vindt een meerderheid (51%) van de ouders wel dat hun kind daar een duidelijke mening over heeft. Ouders van zonen vinden dit vaker dan ouders van dochters. En de ouders van allochtone afkomst vinden dit vaker dan de autochtone ouders. Ouders van kinderen op niveau 1 vinden het vaakst dat hun kind een duidelijke mening heeft over allerlei problemen in de wereld. Bij de overige niveaus geldt: hoe hoger het niveau, hoe vaker ouders een duidelijke mening over wereldproblematiek zien bij hun kinderen.

9.3 Problemen dichtbij

30% van de ouders – dus iets meer dan bij de wereldproblematiek – vindt dat hun kind zich bezighoudt met problemen in de eigen omgeving. 53% vindt dat niet. Ouders van dochters vinden vaker (maar ook in minderheid, 35%) dan ouders van zonen (26%) dat hun kind zich bezighoudt met problemen in de eigen omgeving. En de ouders van leerlingen van niveau 1 vinden dit vaker dan de ouders van leerlingen van de andere niveaus.

48% van de ouders vindt hun kind actiegericht in de zin dat het kind iets wil doen voor mensen die het moeilijk hebben. 31% ziet deze actiegerichtheid niet. Ouders van dochters zien duidelijk vaker dat het kind iets wil doen voor mensen die het moeilijk hebben dan ouders van zonen, en ouders van autochtone afkomst zien dit vaker dan ouders van allochtone afkomst. Tot slot: bij een vergelijking van de niveaus komt naar voren dat de ouders van niveau-1-leerlingen het vaakst deze algemene actiegerichtheid zien; verder geldt: hoe hoger het niveau, hoe vaker deze actiegerichtheid door de ouders wordt opgemerkt.

De ouders zien veel vaker actiegerichtheid bij hun kind als het gaat om vrienden of kennissen die problemen hebben (72%). Ook hier zien ouders van dochters vaker actiegerichtheid dan ouders van zonen. De ouders van allochtone afkomst vinden het moeilijker om zich hierover een oordeel te vormen dan de ouders van autochtone afkomst. De verschillen tussen de niveaus vertonen hetzelfde patroon als we eerder zagen: ouders van niveau-1-leerlingen vinden het vaakst dat hun kind iets wil doen voor vrienden of kennissen die problemen hebben; en ook hier geldt verder: hoe hoger het niveau, hoe vaker deze actiegerichtheid volgens de ouders bij het kind aanwezig is.

eens oneens weet niet/geen mening

Figuur 24: Reacties op 'Mijn kind wil iets doen voor vrienden/kennissen die problemen hebben.' (totale groep, n = 513)

9.4 Nederland

64% van de ouders denkt dat hun kind Nederland een leuk land vindt. 15% denkt van niet, en 21% weet het niet. Ouders van zonen (68%) denken dit vaker dan ouders van dochters (61%). Ouders van allochtone afkomst denken significant minder vaak dat hun kind Nederland een leuk land vindt dan ouders van autochtone afkomst. Wat betreft de niveaus kan in grote lijnen worden gesteld: hoe hoger het niveau van de opleiding van de leerling, hoe vaker de leerling volgens de ouder Nederland een leuk land vindt; maar de verschillen tussen de niveaus zijn niet groot.

11% van de ouders denkt dat hun kind later wil emigreren. 51% van de ouders denkt van niet, en maar liefst 38% van de ouders weet dit niet. Ouders van zonen verwachten vaker dat het kind in Nederland zal blijven dan ouders van dochters. En allochtone ouders verwachten significant vaker dan autochtone ouders dat hun kind later zal willen emigreren.

9.5 Vergelijking met het leerlingenonderzoek

Trekken we een vergelijking met de gegevens uit het leerlingenonderzoek (*Kenmerkend mbo*), dan kunnen we het volgende vaststellen: De ouders en de mbo-leerlingen schatten de interesse van de mbo'ers in nieuws ongeveer even hoog in. Datzelfde geldt voor de interesse in de wereldproblematiek. Ook de mate waarin de leerlingen een mening hebben over problemen in de wereld,

lijken de ouders goed in te schatten. De leerlingen tonen echter vaker interesse in problemen in de eigen omgeving dan de ouders inschatten. De leerlingen vinden zichzelf ook vaker actiegericht dan de ouders inschatten. Ouders en leerlingen zitten wel weer grotendeels op één lijn als het gaat over de mate waarin de leerlingen Nederland een leuk land vinden. Toch is het aandeel mbo'ers dat aangeeft later te willen emigreren ongeveer twee keer zo groot als de ouders denken.

9.6 Conclusie

Het merendeel van de ouders denkt dat hun kind geïnteresseerd is in het nieuws, maar slechts een kwart van hen is van mening dat hun kind zich bezighoudt met de wereldproblematiek. Hoewel de kinderen volgens de ouders relatief weinig belangstelling tonen voor wereldproblemen, vindt een meerderheid van de ouders wel dat hun kind daar een duidelijke mening over heeft.

30% van de ouders – dus iets meer dan bij de wereldproblematiek – vindt dat hun kind zich bezighoudt met problemen in de eigen omgeving. Bijna de helft van de ouders vindt hun kind actiegericht; zij zien dat het kind iets wil doen voor mensen die het moeilijk hebben. De ouders zien veel meer actiegerichtheid bij hun kinderen als het gaat om vrienden of kennissen die problemen hebben.

Een ruime meerderheid van de ouders denkt dat hun kind Nederland een leuk land vindt. 11% van de ouders denkt dat hun kind later wil emigreren. Allochtone ouders verwachten significant vaker dan autochtone ouders dat hun kind later zal willen emigreren.

Al met al kunnen we stellen dat de ouders geen grote maatschappelijke betrokkenheid zien bij hun kind. Ze zijn er wel in grote meerderheid van overtuigd dat hun kind iets wil doen voor vrienden en kennissen die het moeilijk hebben, maar in meer algemene zin vinden ze de maatschappelijke betrokkenheid van hun kind niet bijzonder sterk.

De leerlingen en de ouders zitten op de meeste punten op één lijn. De leerlingen tonen echter vaker interesse in problemen in de eigen omgeving dan de ouders inschatten. En de leerlingen vinden zichzelf vaker actiegericht dan de ouders inschatten. Het aandeel mbo'ers dat aangeeft later te willen emigreren, is ongeveer twee keer zo groot als de ouders denken.

10 Handreiking voor onderwijs en bedrijfsleven

Wat kunnen onderwijs en bedrijfsleven doen met de uitkomsten van dit onderzoek? Hier volgen enkele handreikingen.

- Ouders begeleiden hun kinderen bij het maken van een keuze voor een opleiding. Daarbij beperkt de grote meerderheid van de ouders zich tot het zoeken van informatie over de school en het bezoeken van open dagen. Veel minder vaak bezoeken zij bedrijven of zoeken zij contact met werknemers van bedrijven om informatie te verkrijgen over beroepen. Voor de technische sector geldt: 'onbekend maakt onbemind'. Dat zagen we ook al in het onderzoek *Kenmerkend vmbo*. Ouders het bedrijf in halen en hen in gesprek brengen met werknemers in de techniek, is dan ook een methode die aan te bevelen is bij het werven van leerlingen voor de techniek. Daartoe zullen ouders wel uitgenodigd en wellicht ook uitgedaagd moeten worden. De ouders geven nu aan dat ze voldoende informatie hebben om hun kind te kunnen begeleiden bij het kiezen van een opleiding. Blijkbaar hebben zij niet direct behoefte aan een nadere kennismaking met de werkvloer. Die behoefte moet dus gecreëerd worden.
- Ouders vinden het belangrijk dat hun kind in een toekomstige baan vooral 'leuke collega's' krijgt en dat het met respect behandeld wordt; daarnaast spelen allerlei zekerheidsaspecten mee. Het is voor de ouders dus ook van belang om inzicht te krijgen in wie de mensen zijn met wie hun kind in de toekomst mogelijk gaat samenwerken. Dit is een extra reden om ouders uit te nodigen in het bedrijf.
- Leren in de praktijk wordt belangrijk gevonden, zowel door de ouders als door de leerlingen. Laat daarom tijdens open dagen goed zien wat er in de praktijk gebeurt. Bijvoorbeeld door ouders tijdens de open dagen van het roc uit te nodigen om ook een kijkje te nemen in een van de leerbedrijven. Dat kan door het leerbedrijf open te stellen, maar ook door het vertonen van een film. Nog beter is het om enkele praktijkopleiders uit de bedrijven uit te nodigen en hen aan de ouders te laten duidelijk maken hoe het leerbedrijf werkt en hoe de begeleiding is vorm gegeven. Aparte dagen organiseren waarop ouders diverse leerbedrijven kunnen bezoeken, is ook een optie.
- Een flink aantal mbo'ers is weleens van opleiding veranderd. Dit switchen is volgens de ouders vooral het gevolg van factoren bij de school en minder van factoren bij het kind zelf. De manier van lesgeven paste niet bij het kind of de

opleiding paste niet bij de persoonlijkheid van het kind of voldeed niet aan de verwachtingen. Ondanks dat de ouders aangeven voldoende informatie te hebben ontvangen voor het maken van een keuze voor een opleiding, gaat er dus nog wel eens iets mis in de beeldvorming. Ook hier is de les weer: laat duidelijk zien hoe je opleidt en waarvoor je opleidt (arbeidsmarktperspectief).

- Het onderzoek geeft voorzichtige aanwijzingen dat techniekleerlingen het meest trouw zijn aan hun sector. Zij veranderen niet zo snel van sector als zij naar een andere opleiding switchen. Mogelijk speelt het concrete beroepsperspectief van de technische sector hier een rol. Het is dus belangrijk om leerlingen en hun ouders direct te interesseren voor de technische sector. De kans is dan groot dat ze als ze willen switchen een andere opleiding binnen de techniek zullen kiezen.
- Als je jongeren wilt werven voor een technisch beroep of een technische opleiding, is het belangrijk dat je ook de ouders daarvoor wint. Ouders van leerlingen in de techniek vinden het vooral van belang dat de toekomstige baan van hun kind goed betaalt en dat hun kind een inhoudelijk 'mooi vak' heeft. Dat is goed om te weten, maar om meer mensen te werven voor de techniek is het ook belangrijk wat ouders van leerlingen in andere sectoren belangrijk vinden. Want die groep ouders is wellicht nog over te halen om hun kind te stimuleren een beroep in de techniek te kiezen (zie de tabel).
Tussen de sectoren zijn er duidelijk verschillen. Voor de techniek is het mogelijk om ouders uit de andere sectoren te winnen door in te spelen op die aspecten die ouders van kinderen uit de sectoren economie en zorg en welzijn belangrijk vinden. Voor economieouders is het belangrijk dat hun kind carrière kan maken en een zekere status kan verwerven. Door te laten zien dat dit ook binnen de technische sector mogelijk is, valt er hier een groep potentiële leerlingen te winnen. Voor de ouders uit de sector zorg en welzijn is met name het sociale aspect belangrijk. Met name 'iets betekenen voor anderen' biedt perspectief. Denk daarbij aan allerlei service-verlenende beroepen in de techniek.

	Ouders techniek	Ouders economie	Ouders zorg en welzijn
Toekomstige baan van hun kind	• Vakkennis, 'een mooi vak' en trots zijn op het vak. • Een goed betaalde baan. • Het benutten van talenten en het opbouwen van een interessante carrière.	• Carrière maken en status verwerven. • Vrijheid en verantwoordelijkheid in het werk.	• Sociaal karakter is belangrijk. Iets betekenen voor anderen. • Maatschappelijk nuttig werk.

Tabel 3: Wat vinden ouders van mbo-leerlingen belangrijk in het toekomstige werk van hun kind?

- Zoals al eerder gezegd, veranderen techniekleerlingen niet zo snel van sector als ze een andere opleiding kiezen. Economieleerlingen switchen het vaakst; bij economie is het niet zo duidelijk wat je later precies met de opleiding kunt worden. Het zou interessant kunnen zijn om juist de switchende economieleerlingen voor de sector techniek te interesseren, waarbij je inspeelt op aspecten als carrière maken en status verwerven.
- De belangrijkste reden om te kiezen voor een bepaalde school is voor veel ouders de nabijheid van die school. Wil je techniekleerlingen trekken in een bepaalde regio, dan is het belangrijk dat de school (roc of vakschool) techniekopleidingen aanbiedt. Vaak geven ouders ook aan dat ze geen andere school kennen dan de school waar hun kind een opleiding volgt. Zij kijken dus vooral naar het aanbod in de buurt, en uit dat aanbod kiezen ze. Zorg er dus voor dat er in elke regio voldoende techniekopleidingen worden aangeboden.
- Het grootste deel van de ouders is betrokken bij en alert op de begeleiding van hun kind in de opleiding. Bij het werven van leerlingen voor een opleiding is het geven van inzicht in de wijze waarop de leerlingen worden begeleid – op school en in het bedrijf – een prima middel. Ouders zijn niet altijd enthousiast over de wijze waarop hun kind wordt begeleid in de opleiding; bij het contact met ouders is het raadzaam om hiernaar te informeren en hun zonnig meer inzicht te geven in hoe de begeleiding is ingericht, en eventueel de begeleiding aan te passen.

Bijlagen

1 Het middelbaar beroepsonderwijs (mbo)¹⁴

Het middelbaar beroepsonderwijs bereidt mensen voor op de beroepspraktijk of een vervolgopleiding. Om de aansluiting op de arbeidsmarkt te garanderen, hebben scholen voor middelbaar beroepsonderwijs uitgebreide contacten met het regionale bedrijfsleven, gemeenten en maatschappelijke organisaties. Bij alle opleidingen in het mbo staat de aansluiting met de praktijk voorop.

Vier niveaus

Het middelbaar beroepsonderwijs heeft opleidingen op vier niveaus. De duur van de opleidingen loopt uiteen van een halfjaar tot vier jaar.

- niveau 1: assistentenopleiding voor eenvoudig uitvoerend werk (een halfjaar tot één jaar);
- niveau 2: basisberoepsopleiding voor uitvoerend praktisch werk (twee tot drie jaar);
- niveau 3: vakopleiding tot zelfstandig beroepsbeoefenaar, zelfstandig uitvoerend werk, brede inzetbaarheid (twee tot vier jaar);
- niveau 4: middenkaderopleiding (drie tot vier jaar) en specialistenopleiding (kopstudie van één tot twee jaar), volledig zelfstandig uitvoerend werk, brede inzetbaarheid of specialisatie.

Twee leerwegen

Het middelbaar beroepsonderwijs heeft twee verschillende leerwegen of leer-routes. Bij alle opleidingen vormt de praktijk, de beroepspraktijkvorming (BPV), een belangrijk deel van de opleiding.

- De beroepsopleidende leerweg (BOL)
Leerlingen van een BOL-opleiding hebben tijdens hun opleiding één of meerdere stageperiodes. De beroepspraktijkvorming vormt bij een BOL-opleiding minimaal 20% en maximaal 60%.
- De beroepsbegeleidende leerweg (BBL)
Een BBL-opleiding bestaat voor minimaal 60% uit praktijk. Leerlingen die een BBL-opleiding volgen, werken met een arbeidsovereenkomst in een leerbedrijf en gaan meestal één dag in de week naar school voor de theoretische onderbouwing. Leerlingen in de BBL-opleidingen zijn vaak wat ouder: de gemiddelde leeftijd is 25 jaar.

Vier sectoren

De opleidingen in het middelbaar beroepsonderwijs zijn ondergebracht in vier sectoren:

- zorg en welzijn;
- techniek;
- economie;
- landbouw.

Roc's hebben opleidingen in de sectoren zorg en welzijn, techniek en economie en verzorgen daarnaast opleidingen in de volwasseneneducatie. Vakscholen richten zich op opleidingen voor één branche, zoals de grafische sector of de scheepvaart. De aoc's verzorgen de opleidingen voor de sector landbouw; daarbij horen ook o.a. opleidingen op het gebied van plant- en dierverzorging, groene vormgeving en milieubeheer.

2 Woordenlijst

Generatie Einstein	Jongeren geboren na 1988.
Horizontale netwerkvorming	Netwerkvorming op basis van afkomst en andere sociaal-demografische kenmerken.
Niet-westerse allochtonen	Allochtonen van wie tenminste één ouder in een niet-westers land is geboren.
Verticale netwerkvorming	Netwerkvorming op basis van gedeelde interesse.
Westers allochtoon	Allochtonen van wie ten minste één ouder in Nederland of een ander westers land geboren is en geen van de ouders in een niet-westers land geboren is.

Literatuur

- Akkerman, S., Nieuwe vormen van onderwijs voor een nieuwe generatie studenten. Expertisecentrum ICT in het onderwijs, IVLOS, Universiteit Utrecht, 2007.
- Arslan, Z., Hoe aantrekkelijk is techniek voor allochtonen? In: De menselijke kant van bèta/techniek, red. Jan Geurts. Axis, Delft, 2001.
- Boer, H. de en M. Janssen, Pakken en Piercings, een atlas over jeugd en deugd, arbeid en scholing. Amsterdam, 2007.
- Beereboom, drs. H.J.A. et al., Het belang van de bol4 opleidingen voor de bouw. Economisch Instituut voor de Bouwnijverheid, Amsterdam, 2008.
- Broek, A. van den, Hulsen, M. en J. Kerstens, Bve-deelnemersmonitor 2004-2005, beroepsbegeleidende leerweg en beroepsopleidende leerweg deeltijd (dt). ITS, Nijmegen, 2005.
- Broek, A. en J. Kerstens, Bve-deelnemersmonitor 2003-2004, beroepsopleidende leerweg (bo) voltijd. Nijmegen, 2004.
- Coenen, J., School oorzaak taalachterstand. In: de Volkskrant, 30 juli 2008.
- COLO, Naar een toekomstbestendige AKA, visie op de positionering van AKA in het beroepsonderwijs. Zoetermeer, 2008.
- COLO, CFI kubusbestand, schooljaar 2007-2008. Zoetermeer, 2008 (bewerking Kenteq).
- Eimers, T. , m.m.v. H. Bekhuis, Vroeg is nog niet voortijdig, Naar een nieuwe beleidstheorie voor voortijdig schoolverlaten. Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt, Nijmegen, 2006.
- Frenk, M., Instroom en slagingspercentage in het hoger onderwijs. In: Sociaal Economische Trends, CBS, 2005.
- Groen, I. (Keesie), De Balansschool, Generatie Einstein over herontwerp mbo. Procesmanagement Herontwerp mbo, 2007.

Groen, I. en J. Boschma, Generatie Einstein, slimmer, sneller en socialer. Amsterdam, 2006 en 2007.

Groenestijn, M. van, Rekendraagbaarheid in de brugklas, voor veel leerlingen nog een brug te ver. In: Basisschoolmanagement, jaargang 21, nr. 5, februari 2008, blz. 12-17.

Groeneveld, drs. M.J. en drs. K. van Steensel, Kenmerkend vmbo, Een vergelijkend onderzoek naar de kenmerken van vmbo-leerlingen en de generatie Einstein. Hiteq, Hilversum, 2008.

Groeneveld, drs. M.J. en drs. K. van Steensel, Kenmerkend mbo, Een vergelijkend onderzoek naar de kenmerken van mbo-leerlingen, vmbo-leerlingen en de generatie Einstein. Hiteq, Hilversum, 2009.

Guide to Succes. Delft, 2008. Hoofdstuk 2.

Hacquebord H. et al., Signaleren en diagnosticeren van de leesvaardigheid in de bovenbouw. In: Basisschoolmanagement, jaargang 21, nr. 5, februari 2008, blz. 4-11.

Heeswijk, drs. J. et al., Uitgesloten!, Sociale uitsluiting bij laagopgeleide jongeren in Nederland. Hiteq, Hilversum, 2008.

JOB, JOB-Monitor 2007, onderzoeksresultaten ODIN4. Amsterdam, 2007.

JOB, JOB-Monitor 2008. Amsterdam, 2008.

Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt en Price Waterhouse Coopers, onder regie van de MBO Raad, Benchmark middelbaar beroepsonderwijs 2007, mijlpalen in sturing en transparantie. Brancherapport, 2008.

Koning Willem I College, Gewoon een goede school. 's Hertogenbosch, 2003.

MBO Raad, Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie in beweging. Jaarbericht 2006, 2007.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Aanval op schooluitval, Uitvoeren en doorzetten. Den Haag, 2008.

Oberon, De belevingswereld van Voortijdig Schoolverlaters, in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Utrecht, 2008.

Paulle, B. Ph. D., Anxiety and Intimidation in the Bronx and the Bijlmer (Nederlandse samenvatting). Amsterdam, 2005.

Paulle, B. Ph. D., Voorbij de oude debatten: een voorstel voor economische desegregatie van het onderwijs, in opdracht van de Volkskrant. Amsterdam, 2006.

Pekdemir, U., Allochtonen verdienen een goed advies. In: de Volkskrant, 30 juli 2008.

Platform Midden Nederland, Nieuwsbrief VSV bijeenkomst. Utrecht, 2007.

Procesmanagement MBO 2010, Met het oog op talent, Kleurrijke verbindingen tussen vmbo en mbo. Oktober 2008.

ResearchNed, Technomonitor 2008, in opdracht van Platform Bèta Techniek. Den Haag, 2008.

Severiens, S.E. en D.M.L. Verstegen, Succes- en faalfactoren in het vmbo: Verklaringen voor vmbo-schoolloopbanen in de Rotterdamse regio. RISBO Contractresearch BV / Erasmus Universiteit, 2007.

Takkenberg, D. en R. Kapel, Van mbo en havo naar hbo. In: Sociaal Economische Trends, CBS, 2008.

Valk, H. de, Op weg naar volwassenheid; niet-westerse allochtone en autochtone jongeren vergeleken. In: Dermos, jaargang 22, nummer 8, 2006.

Voncken, E. en F. Breemer, Een rol van betekenis, Deelnemerbetrokkenheid bij de primaire innovatie van het primaire proces in het mbo. Max Goote Kenniscentrum voor Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie, Amsterdam, 2008.

YoungWorks, in opdracht van Platform Bèta Techniek, BètaMentality, Jongeren boeien voor bèta en techniek, 2008.

YoungWorks, in opdracht van Platform Bèta Techniek, Zeven werelden van bèta en techniek, jongeren en de beleving van de zeven bètawerelden, 2008.

www.aanvalopschooluitval.nl

www.bowenpaulle.nl

www.cbs.nl

www.colo.nl

www.forum.nl

www.kenteq.nl

www.mbo2010.nl

www.mбораad.nl

www.moaweb.nl

www.ocw.nl

www.platformbetatechniek.nl

www.scholenmetsucces.nl

www.vhto.nl

Noten

- 1 Groeneveld, drs. M.J. en drs. K. van Steensel, Kenmerkend vmbo. Een vergelijkend onderzoek naar de kenmerken van vmbo-leerlingen en de generatie Einstein. Hiteq, Hilversum, 2008.
- 2 Groen, I. en J. Boschma, Generatie Einstein, slimmer, sneller en socialer. Amsterdam, 2006 en 2007.
- 3 Heeswijk, drs. J. et al., Uitgesloten! Sociale uitsluiting bij laagopgeleide jongeren in Nederland. Hiteq, Hilversum, 2008.
- 4 Groeneveld, drs. M.J. en drs. K. van Steensel, Kenmerkend vmbo. Een vergelijkend onderzoek naar de kenmerken van vmbo-leerlingen en de generatie Einstein. Hiteq, Hilversum, 2008.
- 5 Groen, I. en J. Boschma, Generatie Einstein, slimmer, sneller en socialer. Amsterdam, 2006 en 2007.
- 6 Groeneveld, drs. M.J. en drs. K. van Steensel, Kenmerkend mbo. Een vergelijkend onderzoek naar de kenmerken van mbo-leerlingen, vmbo-leerlingen en de generatie Einstein. Hiteq, Hilversum, 2009.
- 7 Heeswijk, drs. J. et al., Uitgesloten! Sociale uitsluiting bij laagopgeleide jongeren in Nederland. Hiteq, Hilversum, 2008.
- 8 www.moaweb.nl
- 9 De basis voor deze indeling wordt gevormd door de definities van het CBS. Het CBS rekent tot de westerse landen: Japan, Indonesië en alle landen in Europa, Noord-Amerika en Oceanië. Landen die deels in Europa en deels in Azië liggen (Turkije, Rusland, Georgië en Azerbeidzjan) worden tot de niet-westerse landen gerekend. Tot de niet-westerse landen worden verder gerekend: alle landen in Latijns-Amerika, Azië (met uitzondering van Japan en Indonesië) en Afrika.
- 10 Berekend op basis van COLO, CFI kubusbestand, schooljaar 2007-2008. Zoetermeer, 2008, (bewerking Kenteq). Gekeken is naar mbo-leerlingen in de sectoren techniek, zorg en welzijn en economie die geboren zijn in of na 1988.
- 11 Berekend op basis van COLO, CFI kubusbestand, schooljaar 2007-2008. Zoetermeer, 2008, (bewerking Kenteq). Gekeken is naar mbo-leerlingen in de sectoren techniek, zorg en welzijn en economie die geboren zijn in of na 1988.
- 12 Berekend op basis van COLO, CFI kubusbestand, schooljaar 2007-2008. Zoetermeer, 2008, (bewerking Kenteq). Gekeken is naar mbo-leerlingen in de sectoren techniek, zorg en welzijn en economie die geboren zijn in of na 1988.
- 13 Zie bijvoorbeeld www.forum.nl/paoo en www.scholenmetsucces.nl/index.htm?/communicatie-pr/communicatie-etnische-doelgroepen.php3
- 14 Bron www.mбораad.nl (licht aangepast).

Hiteq-publicaties

Hiteq heeft de volgende publicaties uitgebracht:

- Generaties en generatieleren in organisaties
- De digitale wereld, een nieuwe kijk op leren?
- Regionale samenwerking, nu en in 2020
- 'Geld speelt geen rol'
- Innovatiediffusie en afvalverwerking
- Kernenergie
- De technische arbeidsmarkt en het technisch beroepsonderwijs in 2020
- Op weg naar een duurzame transportbrandstof
- Groene kolen
- Nanotechnologie onder de loep
- Kenmerkend vmbo
- Jong & houdbaar
- Een beroep op energie
- Flexibilitijden
- Kompas of GPS?
- De wereld als spiegel
- Uitgesloten!
- Permanent competent
- Eten of gegeten worden?
- Kenmerkend mbo
- Ouders@mbo
- Werken in de Wereld
- Batterij(d)en

De actuele titellijst van Hiteq-publicaties treft u aan op www.hiteq.org

U kunt ze daar ook bestellen.

Colofon

Opdrachtgever

Hiteq, centrum van innovatie

Projectteam

Hiteq

Drs. Metje Jantje Groeneveld (projectleider)

Aetios

Drs. Karin van Steensel

Onderzoekspartners

Kenteq

Platform Bèta Techniek

Procesmanagement MBO 2010

Redactie

Bert Herben, Amsterdam

Organisatie en productie

Hiteq, Max Hoogenraad-Veerden

Ontwerp

Sjoukje Ziel grafisch ontwerp

helder ! ontwerpgroep, Amersfoort

Illustraties

cliffhanger visuals, Rotterdam

Sejer van Wijk

Drukwerk

Digiprint, Nijkerk

Uitgave

© 2009 Hiteq, Hilversum

Bestelnummer H00021

Deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt na schriftelijke toestemming van de uitgever via info@hiteq.org